

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

14. srpnja 2022.*

„Žalba – Javna služba – Mirovina – Pravilnik o osoblju za dužnosnike Europske unije – Članak 20. Priloga VIII. – Priznavanje prava na mirovinu za nadživjele osobe – Nadživjeli bračni drug bivšeg dužnosnika koji je primao starosnu mirovinu – Brak sklopljen nakon prestanka radnog odnosa dužnosnika – Uvjet minimalnog trajanja braka od pet godina u trenutku dužnosnikove smrti – Članak 18. Priloga VIII. – Brak sklopljen prije prestanka radnog odnosa dužnosnika – Uvjet minimalnog trajanja braka od samo jedne godine – Prigovor nezakovitosti članka 20. Priloga VIII. – Povelja Europske unije o temeljnim pravima – Članak 20. – Načelo jednakog postupanja – Članak 21. stavak 1. – Načelo zabrane diskriminacije na temelju dobi – Članak 52. stavak 1. – Nepostojanje proizvoljnog ili očito neprimjerenog razlikovanja u pogledu ciljeva koje želi ostvariti zakonodavac Unije”

U spojenim predmetima C-116/21 P do C-118/21 P, C-138/21 P i C-139/21 P,

povodom pet žalbi na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije, koje su u predmetima C-116/21 P do C-118/21 P podnesene 25. veljače 2021., a u predmetima C-138/21 P i C-139/21 P 26. veljače 2021.,

Europska komisija, koju zastupaju G. Gattinara, B. Mongin i B. Schima, u svojstvu agenata,

žalitelj,

a druge stranke postupka su:

osoba VW, koju zastupa N. de Montigny, odvjetnica,

tužiteljica u prvostupanjskom postupku,

Europski parlament, koji zastupaju D. Boytha, J. Steele i J. Van Pottelberge, u svojstvu agenata,

Vijeće Europske unije, koje zastupaju M. Alver, M. Bauer i R. Meyer, u svojstvu agenata,

intervenijenti u prvostupanjskom postupku (C-116/21 P),

i

Europska komisija, koju zastupaju G. Gattinara, B. Mongin i B. Schima, u svojstvu agenata,

žalitelj,

* Jezik postupka: francuski

a druge stranke postupka su:

osoba BT, sa stalnom adresom u Overijseu (Belgija), koju zastupa J.-N. Louis, odvjetnik,

tužiteljica u prvostupanjskom postupku,

Europski parlament, koji zastupaju D. Boytha, J. Steele i J. Van Pottelberge, u svojstvu agenata,

Vijeće Europske unije, koje zastupaju M. Alver i M. Bauer, u svojstvu agenata,

Međunarodno udruženje bivših dužnosnika Europske unije (AIACE International), sa sjedištem u Bruxellesu (Belgija), koji zastupaju N. Maes, *advocaat*, i J. Van Rossum, odvjetnik,

intervenijenti u prvostupanjskom postupku (C-117/21 P),

i

Europska komisija, koju zastupaju G. Gattinara, B. Mongin i B. Schima, u svojstvu agenata,

žalitelj,

a druge stranke postupka su:

osoba RN, sa stalnom adresom u [*povjerljivo*] (Francuska), koju zastupa F. Moyse, odvjetnik,

tužiteljica u prvostupanjskom postupku,

Europski parlament, koji zastupaju D. Boytha, J. Steele i J. Van Pottelberge, u svojstvu agenata,

intervenijent u prvostupanjskom postupku (C-118/21 P),

i

Vijeće Europske unije, koje zastupaju M. Alver i M. Bauer, u svojstvu agenata,

žalitelj,

a druge stranke postupka su:

osoba BT, sa stalnom adresom u Overijseu, koju zastupa J.-N. Louis, odvjetnik,

tužiteljica u prvostupanjskom postupku,

Europska komisija, koju zastupaju G. Gattinara, B. Mongin i B. Schima, u svojstvu agenata,

Europski parlament, koji zastupaju D. Boytha, J. Steele i J. Van Pottelberge, u svojstvu agenata,

Međunarodno udruženje bivših dužnosnika Europske unije (AIACE International), sa sjedištem u Bruxellesu, koji zastupaju N. Maes, *advocaat*, i J. Van Rossum, odvjetnik,

intervenijenti u prvostupanjskom postupku (C-138/21 P),

i

Vijeće Europske unije, koje zastupaju M. Alver i M. Bauer, u svojstvu agenata,

žalitelj,

a druge stranke postupka su:

osoba VW, koju zastupa N. de Montigny, odvjetnica,

tužiteljica u prvostupanjskom postupku,

Europska komisija, koju zastupaju G. Gattinara, B. Mongin i B. Schima, u svojstvu agenata,

tuženik u prvostupanjskom postupku,

Europski parlament, koji zastupaju D. Boytha, J. Steele i J. Van Pottelberge, u svojstvu agenata,

intervenijent u prvostupanjskom postupku (C-139/21 P),

SUD (treće vijeće),

u sastavu: K. Jürimäe, predsjednica vijeća, N. Jääskinen, M. Safjan (izvjestitelj), N. Piçarra i M. Gavalec, suci,

nezavisni odvjetnik: A. Rantos,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Europska komisija i Vijeće Europske unije u svojim žalbama traže ukidanje presuda Općeg suda Europske unije od 16. prosinca 2020., VW/Komisija (T-243/18, neobjavljena, EU:T:2020:619, u daljnjem tekstu: prva pobijana presuda) i od 16. prosinca 2020., BT/Komisija (T-315/19, neobjavljena, EU:T:2020:622, u daljnjem tekstu: druga pobijana presuda), pri čemu Komisija usto traži ukidanje presude Općeg suda od 16. prosinca 2020., RN/Komisija (T-442/17 RENV, EU:T:2020:618, u daljnjem tekstu: treća pobijana presuda) (u daljnjem tekstu zajedno nazvane: pobijane presude). Opći sud tim je presudama prihvatio tužbe koje su podnijele osobe VW, BT i RN te je poništio odluke od 26. lipnja 2017., 20. srpnja 2018. odnosno 24. rujna 2014. (u daljnjem tekstu zajedno nazvane: sporne odluke) kojima je Komisija odbila zahtjev svake od tih osoba za priznavanje prava na mirovinu za nadživjele osobe na temelju članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju za dužnosnike Europske unije, koji je utvrđen u Uredbi Vijeća (EEZ, Euratom, EZUČ)

br. 259/68 od 29. veljače 1968. o utvrđivanju Pravilnika o osoblju za dužnosnike i Uvjeta zapošljavanja ostalih službenika Europskih zajednica i donošenju posebnih mjera koje se privremeno primjenjuju na dužnosnike Komisije (SL 1968., L 56, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 6., str. 3.), kako je izmijenjen Uredbom (EU, Euratom) br. 1023/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. (SL 2013., L 287, str. 15.) (u daljnjem tekstu: Pravilnik o osoblju).

Pravni okvir

2 Članak 1.d Pravilnika o osoblju glasi kako slijedi:

„1. Pri primjeni ovog Pravilnika o osoblju zabranjuje se svaka diskriminacija na osnovi spola, rase, boje kože, etničkog ili socijalnog podrijetla, genetskih obilježja, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog nazora, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije.

Za potrebe ovog Pravilnika o osoblju izvanbračna zajednica smatra se brakom, pod uvjetom da su ispunjeni svi uvjeti navedeni u članku 1. stavku 2. točki (c) Priloga VII.

2. Radi osiguravanja u praksi potpune jednakosti između muškaraca i žena u radnom okružju, što je bitan element koji se treba uzeti u obzir pri provedbi svih aspekata ovog Pravilnika o osoblju, načelo jednakog postupanja ne sprečava institucije Europske unije da provode ili donesu mjere kojima se osiguravaju posebne prednosti kako bi se pripadnicima nedovoljno zastupljenog spola olakšalo bavljenje strukom ili kako bi se spriječio, odnosno nadoknadio, nepovoljan položaj u njihovoj profesionalnoj karijeri.

[...]

5. U slučaju da osobe obuhvaćene ovim Pravilnikom o osoblju koje smatraju da su zakinute zato što gore utvrđeno načelo jednakog postupanja nije primijenjeno na njih, utvrde činjenice na temelju kojih se može pretpostaviti izravna ili neizravna diskriminacija, na instituciji leži teret dokazivanja da načelo jednakog postupanja nije povrijeđeno. Ova se odredba ne primjenjuje u stegovnom postupku.

6. Ne dovodeći u pitanje načela nediskriminacije [zabrane diskriminacije] i proporcionalnosti, svako ograničenje njihove primjene mora se temeljiti na objektivnim i opravdanim razlozima te mora biti usmjereno na opravdane ciljeve od općeg interesa u okviru kadrovske politike. Tim se ciljevima može osobito opravdati utvrđivanje dobi za obvezno umirovljenje i najniže dobi za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu.”

3 Člankom 35. Pravilnika o osoblju određuje se:

„Dužnosniku se dodjeljuje jedan od sljedećih administrativnih statusa:

(a) aktivna služba;

(b) upućivanje;

(c) dopust za osobne potrebe;

- (d) mirovanje;
- (e) dopust za služenje vojnog roka;
- (f) roditeljski ili obiteljski dopust;
- (g) dopust u interesu službe.”

4 Člankom 47. Pravilnika o osoblju predviđa se:

„Služba prestaje:

- (a) ostavkom;
- (b) obveznom ostavkom;
- (c) umirovljenjem u interesu službe;
- (d) otkazom zbog stručne nesposobnosti;
- (e) udaljivanjem s radnog mjesta;
- (f) umirovljenjem; ili
- (g) smrću.”

5 Članak 52. Pravilnika o osoblju glasi:

„Ne dovodeći u pitanje odredbe članka 50. dužnosnik se umirovljuje:

- (a) automatski zadnjeg dana u mjesecu u kojem navršava 66 godina života, ili
- (b) na vlastiti zahtjev zadnjeg dana u mjesecu na koji se zahtjev odnosi ako je navršio dob za stjecanje prava na odlazak u mirovinu ili ako je njegova dob između 58 godina života i dobi za stjecanje prava na odlazak u mirovinu i ispunjava uvjete za neposrednu isplatu mirovine u skladu s člankom 9. Priloga VIII. Članak 48. drugi stavak druga rečenica primjenjuje se analogno.

Međutim, dužnosnik može na vlastiti zahtjev i ako tijelo za imenovanje to smatra opravdanim u interesu službe, nastaviti raditi do 67. godine života; ili iznimno do 70. godine života; u tom slučaju dužnosnik se umirovljuje automatski zadnjeg dana u mjesecu u kojemu navršši tu godinu života.

[...]”

6 U skladu s člankom 76. Pravilnika o osoblju:

„Darovi, zajmovi i predujmovi mogu se osigurati dužnosnicima, bivšim dužnosnicima i pravnim sljednicima u slučaju smrti dužnosnika koji su u posebno teškom položaju zbog teške ili dugotrajne bolesti, invalidnosti ili obiteljskih okolnosti.”

7 Članak 17. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju glasi kako slijedi:

„U slučaju smrti dužnosnika s jednim od administrativnih statusa utvrđenih člankom 35. Pravilnika o osoblju, nadživjeli bračni drug ima pravo, pod uvjetom da je par bio u braku najmanje godinu dana u trenutku smrti dužnosnika i pridržavajući se odredaba iz članka 1. stavka 1. i članka 22., na mirovinu za nadživjele osobe koja iznosi 60 % starosne mirovine koju bi dužnosnik primao da je u trenutku smrti imao pravo na tu mirovinu, neovisno o stažu u službi i dobi.

Trajanje bračne zajednice ne uzima se u obzir ako dužnosnik iz predmetnog ili prethodnog braka ima jedno dijete ili više njih, pod uvjetom da nadživjeli bračni drug uzdržava ili da je uzdržavao tu djecu, ili ako je dužnosnik preminuo zbog fizičke invalidnosti ili bolesti koja je nastala tijekom obavljanja dužnosti ili je posljedica nesreće.”

8 U članku 18. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju određuje se:

„Ako je bivši dužnosnik primao starosnu mirovinu, nadživjeli bračni drug ima pravo, pod uvjetom da je par bio u braku prije nego što je dužnosnik napustio službu institucije i da je trajao najmanje godinu dana i pridržavajući se odredaba iz članka 22., na mirovinu za nadživjele osobe koja iznosi 60 % starosne mirovine koju je primao u trenutku smrti. Najmanja mirovina za nadživjele osobe iznosi 35 % zadnje osnovne plaće; iznos mirovine za nadživjele osobe, međutim, ne smije ni u kojem slučaju biti veći od iznosa starosne mirovine koju je bračni drug primao u trenutku smrti.

Trajanje braka ne uzima se u obzir ako dužnosnik ima jedno dijete ili više njih iz braka sklopljenog prije nego što je napustio službu, pod uvjetom da nadživjeli bračni drug uzdržava ili da je uzdržavao tu djecu.”

9 Člankom 19. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju predviđa se:

„Ako je bivši dužnosnik primao naknadu za invalidnost, nadživjeli bračni drug ima pravo, pridržavajući se odredaba iz članka 22. ovog Priloga i pod uvjetom da je par bio u braku prije nego što je dužnosnik stekao pravo na naknadu, na mirovinu za nadživjele osobe koja iznosi 60 % naknade za invalidnost koji je bračni drug primao u trenutku smrti.

Najmanja mirovina za nadživjele osobe iznosi 35 % zadnje osnovne plaće; iznos mirovine za nadživjele osobe, međutim, ne smije ni u kojem slučaju biti veći od iznosa naknade za invalidnost kojeg je bračni drug primao u trenutku smrti.”

10 U članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju navodi se:

„Za potrebe članaka 17.a, 18., 18.a, i 19. trajanje braka ne uzima se u obzir ako je brak, iako sklopljen nakon prestanka radnog odnosa dužnosnika, trajao najmanje pet godina.”

11 U skladu s člankom 27. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju:

„Razvedeni bračni drug dužnosnika ili bivšeg dužnosnika ima pravo na mirovinu za nadživjele osobe, kako je definirano ovim poglavljem, pod uvjetom da u slučaju smrti bivšeg bračnog druga može dokazati da ima pravo na uzdržavanje na temelju sudske odluke ili službeno registriranog sporazuma između bivših bračnih drugova.

Mirovina za nadživjele osobe, međutim, ne smije biti veća od iznosa za uzdržavanje koji se isplaćuje u trenutku smrti bivšeg bračnog druga, s tim da se iznos ažurira u skladu s postupkom utvrđenim člankom 82. Pravilnika o osoblju.

Pravo razvedenog bračnog druga prestaje teći ako on uđe u novi brak prije smrti bivšeg bračnog druga. U slučaju sklapanja novog braka nakon smrti bivšeg bračnog druga, primjenjuje se članak 26.”

Okolnosti spora i sporne odluke

- 12 Osobe VW, BT i RN sklopile su brak ili, ovisno o slučaju, ušle u novi brak s dužnosnicima Unije koji na dan sklapanja braka ili ponovnog sklapanja braka više nisu radili u instituciji Unije. Ta tri bivša dužnosnika preminula su manje od pet godina nakon tog dana.
- 13 Svaka od triju dotičnih žena je, u svojem svojstvu nadživjelog bračnog druga bivšeg dužnosnika Unije, podnijela zahtjev za priznavanje prava na mirovinu za nadživjele osobe na temelju poglavlja 4. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju.
- 14 Ured za upravljanje individualnim materijalnim pravima i njihovu isplatu (PMO) u spornim je odlukama odbio zahtjeve osoba VW, BT i RN jer nisu ispunjavale uvjete koji su u članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju predviđeni za ostvarivanje prava na mirovinu za nadživjele osobe s obzirom na to da je njihov brak s preminulim dužnosnikom, sklopljen nakon prestanka njegova radnog odnosa, trajao kraće od pet godina.
- 15 Pritužbe koje su osobe VW, BT i RN podnijele protiv svake od tih odluka odbijene su.

Tužbe u prvostupanjskom postupku i pobijane presude

- 16 Tužbama koje su podnesene tajništvu Općeg suda 20. travnja 2018. i 22. svibnja 2019. odnosno tajništvu Službeničkog suda 17. srpnja 2015., osobe VW, BT i RN pokrenule su svaka postupak radi poništenja sporne odluke koja se odnosila na njih.
- 17 Europskom parlamentu odobrena je intervencija u potporu Komisijinu zahtjevu u trima predmetima. Kada je riječ o Vijeću, odobrena mu je intervencija u potporu Komisijinu zahtjevu u predmetima koji se odnose na osobe VW i BT, dok je Međunarodnom udruženju bivših dužnosnika Europske unije (AIACE International) odobrena intervencija u potporu zahtjevu osobe BT u predmetu koji se odnosi na nju.
- 18 Službenički sud je presudom od 20. srpnja 2016., RN/Komisija (F-104/15, EU:F:2016:163), u predmetu koji se odnosi na osobu RN, prihvatio prvi tužbeni razlog i poništio odluku od 24. rujna 2014. Komisija je protiv te presude podnijela žalbu, koju je Opći sud prihvatio presudom od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520). Opći sud u toj je presudi ukinuo navedenu presudu od 20. srpnja 2016., RN/Komisija (F-104/15, EU:F:2016:163), te je, smatrajući da stanje postupka ne dopušta odlučivanje, predmet vratio na ponovno suđenje vijeću Općeg suda različitom od onoga koje je odlučivalo o žalbi.
- 19 Odlukama od 6. svibnja 2019. i 11. ožujka 2019. Opći sud naložio je prekid predmeta koji se odnose na osobe VW i RN do izricanja odluke Suda kojom se završava postupak u predmetu HK/Komisija, C-460/18 P.
- 20 Sud je 19. prosinca 2019. donio presudu HK/Komisija (C-460/18 P, EU:C:2019:1119).

- 21 Opći sud u trima je predmetima koji su doveli do pobijanih presuda dopisima od 23. prosinca 2019. pozvao stranke da podnesu svoja očitovanja o zaključcima koje treba izvesti iz te presude Suda.
- 22 Opći sud pobijanim je presudama 16. prosinca 2020. poništio svaku od spornih odluka time što je prihvatio tužbeni razlog osoba VW, BT i RN koji se u biti temelji na nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju s obzirom na načelo jednakog postupanja kao i, u predmetima koji se odnose na osobe VW i RN, načelo proporcionalnosti te, u predmetima koji se odnose na osobe BT i RN, načelo zabrane diskriminacije na temelju dobi.
- 23 Pobijane presude temelje se na gotovo jednakom rasuđivanju, osim posebne iznimke razmatranja koja je Opći sud naveo u točkama 41. do 46. treće pobijane presude. U pogledu posljednje navedenog, Opći sud, koji je odlučivao o opsegu spora nakon što mu je predmet vraćen, smatrao je u presudi od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), da se nije odlučilo o tužbenom razlogu koji je istaknula osoba RN, koji se temelji na povredi načela jednakog postupanja, zabrane diskriminacije na temelju dobi i proporcionalnosti, tako da je Opći sud u konačnici u trećoj pobijanoj presudi trebao odlučiti o svim tužbenim razlozima za poništenje koje je u prvostupanjskom postupku istaknula osoba RN, uzimajući u obzir pravna pitanja o kojima je Opći sud odlučio u presudi od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520).
- 24 U preostalom dijelu, Opći je sud u trima pobijanim presudama utvrdio da je, za potrebe priznavanja prava na mirovinu za nadživjele osobe, situacija obuhvaćena člankom 18. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, odnosno situacija nadživjelih bračnih drugova bivšeg dužnosnika Unije koji su sklopili brak prije prestanka njegova radnog odnosa, usporediva sa situacijom obuhvaćenom člankom 20. tog priloga, odnosno situacijom nadživjelih bračnih drugova bivšeg dužnosnika koji su sklopili brak nakon tog prestanka radnog odnosa. Opći sud zatim je presudio da postoji različito postupanje u usporedivim situacijama s obzirom na datum sklapanja braka jer se mirovina za nadživjele osobe odobrava nadživjelim bračnim drugovima pod uvjetom da je brak trajao, u okviru članka 18. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, najmanje jednu godinu, a u okviru članka 20. tog priloga, najmanje pet godina. Opći sud dodao je da takvo različito postupanje nadživjele bračne drugove bivšeg dužnosnika koji su sklopili brak nakon prestanka njegova radnog odnosa stavlja u nepovoljniji položaj u odnosu na nadživjele bračne drugove bivšeg dužnosnika koji su sklopili brak prije tog prestanka radnog odnosa. U predmetima koji se odnose na osobe BT i RN Opći sud utvrdio je i različito postupanje u usporedivim situacijama koje se neizravno temelji na dobi bivšeg dužnosnika na dan na koji je sklopio brak.
- 25 Nakon što je naveo da je različito postupanje uvedeno člankom 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju predviđeno „zakonom” u smislu članka 52. stavka 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), Opći sud provjerio je može li se otkriveno različito postupanje opravdati ciljem u općem interesu te je li proporcionalno s obzirom na cilj koji se nastoji postići, osobito s obzirom na sudsku praksu navedenu u točki 48. prve i druge pobijane presude, kao i u točki 70. treće pobijane presude.
- 26 U tom pogledu, kada je riječ, s jedne strane, o cilju u općem interesu kojim se nastoje spriječiti prijevare, Opći sud je, priznavši da se uvjetom prema kojem brak treba ispunjavati uvjet minimalnog trajanja kako bi se ostvarilo pravo na mirovinu za nadživjele osobe može osigurati da taj brak ne počiva isključivo na razlozima koji nisu povezani s planiranjem zajedničkog života, poput isključivo financijskih razloga ili razloga povezanih s ishođenjem prava na boravak,

presudio da je nerazumno zaključiti da uvjet minimalnog trajanja braka od pet godina predviđen u članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, što je pet puta duže od onog predviđenog u članku 18. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, koji ne dopušta nikakvu iznimku na temelju koje bi se moglo utvrditi nepostojanje prijevare, neovisno o podnesenim objektivnim dokazima, može biti nužan za postizanje cilja borbe protiv prijevare.

- 27 Kada je riječ, s druge strane, o cilju u općem interesu kojim se nastoje zaštititi financije Unije, Opći sud priznao je da se takav cilj može smatrati legitimnim, ali da, u skladu sa sudskom praksom Suda, ne može sam po sebi opravdati odstupanje od općeg načela jednakog postupanja. Opći sud stoga je presudio da se, s obzirom na to da se uvjet minimalnog trajanja braka predviđen u članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju ne može opravdati ciljem borbe protiv prijevare, različito postupanje uspostavljeno tom odredbom ne može opravdati ni samo zaštitom financija Unije.
- 28 Opći sud zaključio je da se člankom 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju povređuje načelo jednakog postupanja kao i, u predmetu koji se odnosi na osobu VW, načelo proporcionalnosti i, u predmetima koji se odnose na osobe BT i RN, načelo zabrane diskriminacije na temelju dobi. U tim je okolnostima i kao što je to već navedeno u točki 22. ove presude, prihvatio prigovore nezakonitosti koje su istaknule osobe VW, BT i RN te poništio svaku od spornih odluka.

Zahtjevi stranaka i postupak pred Sudom

- 29 Svojim žalbama u predmetima C-116/21 P do C-118/21 P Komisija od Suda zahtijeva da:
- ukine svaku od pobijanih presuda;
 - odbije svaku od tužbi u prvostupanjskom postupku i
 - naloži osobama VW, BT i RN snošenje troškova prvostupanjskog postupka i žalbenog postupka, uključujući, kada je riječ o osobi RN, snošenje troškova povezanih s predmetima F-104/15 i T-442/17 RENV.
- 30 Svojim žalbama u predmetima C-138/21 P i C-139/21 P Vijeće od Suda zahtijeva da:
- prihvati žalbe i ukine prvu i drugu pobijanu presudu;
 - konačno odluči u predmetima i odbije tužbe u prvostupanjskom postupku kao neosnovane i
 - naloži osobama VW i BT snošenje troškova prvostupanjskog postupka i ovog žalbenog postupka.
- 31 U predmetima C-116/21 P i C-139/21 P osoba VW od Suda zahtijeva da:
- odbije žalbe koje su podnijeli Komisija i Vijeće i
 - naloži Komisiji i Vijeću snošenje troškova prvostupanjskog postupka odnosno žalbenog postupka.

- 32 U predmetima C-117/21 P i C-138/21 P osoba BT od Suda zahtijeva da:
- odbije žalbe koje su podnijeli Komisija i Vijeće i
 - naloži Komisiji i Vijeću snošenje troškova.
- 33 U predmetu C-118/21 P osoba RN od Suda zahtijeva da:
- najprije žalbu proglasi nedopuštenom;
 - podredno, žalbene razloge proglasi nedopuštenima ili u svakom slučaju neosnovanima i odbije žalbu kao neosnovanu te
 - naloži Komisiji snošenje troškova ovog žalbenog postupka i, u slučaju ukidanja treće pobijane presude, prvostupanjskog postupka, uključujući troškove povezane s predmetima F-104/15 i T-442/17 RENV.
- 34 U predmetima C-116/21 P do C-118/21 P, C-138/21 P i C-139/21 P Parlament, koji je u svojstvu intervenijenta u prvostupanjskom postupku podnio odgovor na žalbu u skladu s člankom 172. Poslovnika Suda, zahtijeva od Suda da prihvati žalbe.
- 35 U predmetima C-117/21 P i C-138/21 P AIACE International, koji je u svojstvu intervenijenta u prvostupanjskom postupku podnio odgovor na žalbu u skladu s člankom 172. Poslovnika Suda, zahtijeva od Suda da:
- odbije žalbe koje su podnijeli Komisija i Vijeće, i
 - naloži Komisiji i Vijeću snošenje troškova.
- 36 U predmetima C-138/21 P i C-139/21 P Komisija, koja je u svojstvu tuženika u prvostupanjskom postupku podnijela odgovor na žalbu u skladu s člankom 172. Poslovnika Suda, zahtijeva od Suda da:
- ukine prvu i drugu pobijanu presudu;
 - odbije tužbu u prvostupanjskom postupku, i
 - naloži osobama VW i BT snošenje troškova.
- 37 Na temelju članka 54. stavka 2. Poslovnika Suda, predsjednik Suda 13. travnja 2021. odlučio je spojiti predmete C-116/21 P do C-118/21 P, C-138/21 P i C-139/21 P u svrhu pisanog i usmenog dijela postupka kao i donošenja presude.

O žalbama

- 38 Komisija u prilog svojim žalbama u predmetima C-116/21 P i C-117/21 P ističe tri jednaka žalbena razloga, od kojih se prvi temelji na pogrešci koja se tiče prava u pogledu kriterija ocjenjivanja zakonitosti izborâ zakonodavca Unije i na povredi obveze obrazlaganja, drugi na pogrešci koja se tiče prava u tumačenju načela zabrane diskriminacije, a treći na pogrešci koja se tiče prava u

tumačenju članka 52. stavka 1. Povelje i na nekoliko povreda obveze obrazlaganja. U predmetu C-118/21 P Komisija ističe iste žalbene razloge, a prethodi im još jedan žalbeni razlog koji se temelji na pogrešci koja se tiče prava u definiranju i primjeni ovlasti suda kojemu je predmet vraćen da odlučuje o tužbenim razlozima u prvostupanjskom postupku nakon ukidanja pobijane presude.

- 39 Vijeće u prilog svojim žalbama ističe tri jednaka žalbena razloga, od kojih se prvi temelji na pogreškama koje se tiču prava u pogledu postojanja različitog postupanja, drugi na pogreškama koje se tiču prava u pogledu opsega sudskog nadzora koji Opći sud izvršava nad izborima zakonodavca Unije, a treći na pogreškama koje se tiču prava u pogledu opravdanja različitog postupanja. U predmetu C-138/21 P Vijeće usto ističe četvrti žalbeni razlog, koji se temelji na pogreškama koje se tiču prava i na povredi obveze obrazlaganja u pogledu zaključaka Općeg suda o povredi načela zabrane diskriminacije na temelju dobi.
- 40 Osim toga, osobe VW, BT i RN ističu nedopuštenost žalbi podnesenih u predmetima C-116/21 P do C-118/21 P, kao i, kada je riječ o osobi BT, u predmetu C-138/21 P.

Dopuštenost žalbe u predmetu C-116/21 P

- 41 Osoba VW ističe da smisao i doseg određenih žalbenih razloga i argumenata Komisije nisu razumljivi i da ne postoji sažeti prikaz žalbenih razloga, čime se povređuje članak 168. stavak 1. točka (d) Poslovnika Suda.
- 42 Komisija osporava tu argumentaciju upućivanjem, među ostalim, na sadržaj svoje žalbe.
- 43 U tom pogledu valja podsjetiti na to da iz članka 256. stavka 1. drugog stavka UFEU-a, članka 58. prvog stavka Statuta Suda Europske unije i članka 168. stavka 1. točke (d) Poslovnika Suda proizlazi da se u žalbi moraju točno navesti osporavani dijelovi presude čije se ukidanje traži kao i pravni argumenti koji posebno podupiru taj zahtjev, inače će žalba ili dotični žalbeni razlog biti nedopušteni (presuda od 25. siječnja 2022., Komisija/European Food i dr., C-638/19 P, EU:C:2022:50, t. 75. i navedena sudska praksa).
- 44 Međutim, u ovom je slučaju dovoljno istaknuti da je Komisija u okviru svojih žalbenih razloga koje ističe u prilog svojoj žalbi iznijela jasnu i detaljnu argumentaciju u kojoj navodi razloge zbog kojih, prema njezinu mišljenju, točke prve pobijane presude koje kritizira sadržavaju pogreške koje se tiču prava ili povredu obveze obrazlaganja.
- 45 Osim toga, suprotno onomu što tvrdi osoba VW, žalba koju je podnijela Komisija sadržava sažeti prikaz istaknutih žalbenih razloga, u skladu s člankom 168. stavkom 1. točkom (d) Poslovnika Suda.
- 46 Iz toga slijedi da je žalba u predmetu C-116/21 P dopuštena.

Dopuštenost žalbi u predmetima C-117/21 P i C-138/21 P

- 47 Osoba BT smatra da su žalbe u predmetima C-117/21 P i C-138/21 P nedopuštene jer su obrazložene potrebom da se izbjegnu financijske posljedice za proračun Unije do kojih dovodi utvrđenje nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju iz druge pobijane presude, s obzirom na to da je eventualno postojanje takvih posljedica isključivo činjenično pitanje koje ne ispunjava zahtjeve iz članka 58. Statuta Suda Europske unije.
- 48 Osim toga, osoba BT smatra da, s obzirom na to da se Komisija obvezala isplatiti mirovinu za nadživjele osobe osobi RN neovisno o ishodu žalbe u predmetu C-118/21 P, ta institucija mora, radi jednakog postupanja, preuzeti istu obvezu prema toj osobi i osobi VW, čime se Komisiju i Vijeće lišava pravnog interesa te time sve žalbe u spojenim predmetima postaju nedopuštene.
- 49 Komisija osporava tu argumentaciju i objašnjava, među ostalim, da je obvezu prema osobi RN preuzela isključivo na dobrovoljnoj osnovi na temelju članka 76. Pravilnika o osoblju i da je ne može proširiti na druge osobe u ime načela jednakog postupanja. Usto, budući da do takvog proširenja nije došlo u slučaju osobe BT, argument kojim se nastoji dokazati nedopuštenost žalbi zbog nedostatka pravnog interesa treba odbiti.
- 50 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je na temelju članka 256. UFEU-a i članka 58. Statuta Suda Europske unije žalba ograničena na pitanja prava (vidjeti u tom smislu presudu od 21. prosinca 2021., *Algebris (UK) i Anchorage Capital Group/SRB*, C-934/19 P, EU:C:2021:1042, t. 43. i navedenu sudsku praksu).
- 51 U ovom slučaju valja istaknuti da se žalbe u predmetima C-117/21 P i C-138/21 P doista temelje na isključivo pravnim razlozima kojima se ne nastoje dovesti u pitanje činjenična utvrđenja Općeg suda, nego se njima samo kritizira pravno rasuđivanje Općeg suda u drugoj pobijanoj presudi. Kada je riječ o činjenici da Komisija uvodno odnosno Vijeće uzgredno, usmjeravaju pozornost Suda na posljedice odbijanja njihovih žalbi, valja utvrditi da se takvim objašnjenjima, koja se kao takva ne koriste u potporu pravnoj argumentaciji usmjerenoj protiv druge pobijane presude, ne može dovesti u pitanje dopuštenost žalbi.
- 52 Kada je riječ o prigovoru nedopuštenosti koji se temelji na nedostatku pravnog interesa, valja utvrditi da se ta argumentacija temelji na navodnoj Komisijinoj obvezi u pogledu proširenja na osobu BT prava na mirovinu za nadživjele osobe koje je, kao što to proizlazi iz Komisijinih objašnjenja, na dobrovoljnoj osnovi odobreno osobi RN na temelju članka 76. Pravilnika o osoblju, iako takva obveza ne proizlazi ni iz Pravilnika o osoblju ni, općenitije, iz prava Unije s obzirom na to da se svaka odluka o „daru”, u smislu te odredbe Pravilnika o osoblju, donosi u okviru diskrecijske ovlasti i nužno mora proizlaziti iz pojedinačne odluke s obzirom na okolnosti slučaja.
- 53 Iz toga slijedi da su žalbe u predmetima C-117/21 P i C-138/21 P dopuštene.

Dopuštenost žalbe u predmetu C-118/21 P

- 54 Osoba RN ističe nedopuštenost žalbe u predmetu C-118/21 P. Tvrdi da Komisija ne može podnijeti drugu žalbu u istom predmetu. Naime, ni UFEU ni Statut Suda Europske unije ne sadržavaju nikakvu odredbu kojom se dopuštaju opetovane žalbe u istom predmetu. Osoba RN u tom se pogledu poziva i na pravilo u skladu s kojim „žalba na žalbu ne vrijedi”.

- 55 Komisija odgovara da argumenti osobe RN nemaju osnove u primjenjivim postupovnim odredbama.
- 56 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je, kao što to proizlazi iz točke 18. ove presude, Komisija u skladu s člankom 9. Priloga I. Statutu Suda Europske unije podnijela žalbu protiv presude Službeničkog suda od 20. srpnja 2016., RN/Komisija (F-104/15, EU:F:2016:163). Opći sud prihvatio je tu žalbu presudom od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), te je predmet nakon ukidanja Službeničkog suda 1. rujna 2016. vraćen na ponovno suđenje vijeću Općeg suda različitom od onog koje je odlučivalo o žalbi. O predmetu se tako drugi put odlučivalo u prvostupanjskom postupku, što je dovelo do treće pobijane presude. U skladu s člankom 56. Statuta Suda Europske unije, Komisija je podnijela žalbu protiv potonje presude.
- 57 Budući da su presuda od 20. srpnja 2016., RN/Komisija (F-104/15, EU:F:2016:163), i treća pobijana presuda svaka za sebe „konačn[e] odluk[e]” u smislu članka 9. Priloga I. Statutu Suda Europske unije i članka 56. tog Statuta, osoba RN pogrešno tvrdi da je Komisija podnijela dvije žalbe u istom predmetu.
- 58 Iz toga slijedi da je žalba u predmetu C-118/21 P dopuštena.

Prvi žalbeni razlog u predmetu C-118/21 P

Argumentacija stranaka

- 59 Komisija u svojem prvom žalbenom razlogu tvrdi da je Opći sud u točkama 41. do 46. treće pobijane presude počinio pogrešku koja se tiče prava u definiranju i primjeni ovlasti suda kojemu je predmet vraćen da odlučuje o tužbenim razlozima istaknutima u prvostupanjskom postupku nakon što je Opći sud, koji je odlučivao o žalbi, ukinuo presudu u prvostupanjskom postupku. Taj žalbeni razlog podijeljen je na tri dijela.
- 60 U prvom dijelu svojeg prvog žalbenog razloga Komisija tvrdi da opseg vraćanja predmeta na ponovno suđenje nije u diskreciji suda kojemu se predmet vraća. U tom pogledu iz, među ostalim, točke 68. presude od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), proizlazi da se vraćanje predmeta pred Opći sud, u predmetu u kojem je donesena treća pobijana presuda, jasno odnosilo samo na ispitivanje trećeg tužbenog razloga podnesenog u prvostupanjskom postupku, koji ne sadržava nijedan argument koji se temelji na navodnoj nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju. Stoga je Opći sud u trećoj pobijanoj presudi mogao odlučivati samo o tom trećem tužbenom razlogu.
- 61 Osim toga, pored činjenice da je Opći sud u točki 42. treće pobijane presude pogrešno uzeo u obzir razloge istaknute u prilog žalbi kako bi utvrdio jesu li elementi presude u prvostupanjskom postupku proglašeni nevaljanima, Komisija tvrdi da se ukidanje presude od 20. srpnja 2016., RN/Komisija (F-104/15, EU:F:2016:163), temelji na točkama 51. do 57. presude od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), koje se odnose na tumačenje članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, s obzirom na to da se u točkama 58. do 64. te presude potkrepljuje rasuđivanje Općeg suda u pogledu prigovora osobe RN istaknutih u potporu prigovoru nezakonitosti koji se odnosi na tu odredbu Pravilnika o osoblju.

- 62 Stoga je Opći sud, time što je smatrao da opseg spora nakon vraćanja predmeta obuhvaća i tužbeni razlog koji je osoba RN istaknula u svojoj prvotnoj tužbi pred Službeničkim sudom i koji se temelji na povredi načelâ jednakog postupanja i zabrane diskriminacije na temelju dobi, počinio pogrešku koja se tiče prava.
- 63 Komisija u drugom dijelu svojeg prvog žalbenog razloga smatra da je Opći sud u trećoj pobijanoj presudi prešutno, ali nužno odlučio o nepostojanju diskriminacije u situacijama koje su uređene člancima 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju. Komisija u tom pogledu tvrdi da je Opći sud u presudi od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520) presudio da tumačenje koje je Službenički sud usvojio u pogledu članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju sadržava pogrešku koja se tiče prava s obzirom na argument osobe RN koji se temelji na različitom trajanju braka. Međutim, time što je u tom pogledu smatrao da se neuzimanjem u obzir razdoblja braka prije datuma prestanka dužnosnikova radnog odnosa ne može dokazati nezakonitost navedene odredbe, Opći sud prešutno je, ali nužno smatrao da je doseg članaka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju takav da se prigovor koji se temelji na nezakonitosti potonje odredbe zbog povrede načela jednakog postupanja ne može uputiti i da stoga nije potrebno odlučiti o pitanju proporcionalnosti, kao što je to zaključio u točki 63. te presude. Stoga je Opći sud, time što je u točki 45. treće pobijane presude proveo pogrešnu analizu presude od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), u točki 46. treće pobijane presude pogrešno smatrao da se o tužbenim razlozima koji se temelje na povredi jednakog postupanja te načelâ zabrane diskriminacije i proporcionalnosti nije odlučilo u navedenoj presudi od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520).
- 64 Komisija u trećem dijelu svojeg prvog žalbenog razloga tvrdi da je Opći sud, time što je u točki 112. treće pobijane presude zaključio da se člankom 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju povređuje, među ostalim, načelo jednakog postupanja, odlučio u suprotnosti s presudom od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520). Na temelju utvrđenja iz točke 59. te presude o ograničenju područja primjene članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, kao ni različitih uvjeta za priznavanje prava na mirovinu za nadživjele osobe između te odredbe i članka 18. tog priloga ne može se zaključiti da postoji povreda načela jednakog postupanja.
- 65 Osoba RN pak tvrdi, najprije, da je prvi žalbeni razlog nedopušten jer nije dovoljno precizan s obzirom na to da Komisija ne može logično prigovoriti Općem sudu da je počinio pogrešku koja se tiče prava istodobno u definiranju i primjeni ovlasti suda kojemu je predmet vraćen. Taj nedostatak preciznosti posljedično utječe na pravne argumente na kojima se temelji prvi žalbeni razlog.
- 66 Osoba RN podredno zaključuje da prvi žalbeni razlog treba odbiti kao neosnovan.
- 67 Komisija u svojoj replici tvrdi da je prvi žalbeni razlog dopušten jer ne može biti ograničen samo na osporavanje tumačenja načela na koja se odnosi žalba, a da se njime ne osporava i njihova konkretna primjena i obrnuto. U preostalom dijelu osporava tumačenje koje osoba RN navodi u pogledu treće pobijane presude.

Ocjena Suda

– Dopuštenost prvog žalbenog razloga

- 68 Suprotno onomu što tvrdi osoba RN, valja utvrditi da tekstu Komisijina prvog žalbenog razloga ne nedostaje ni preciznosti ni logike s obzirom na sudsku praksu navedenu u točki 43. ove presude. Naime, Komisija tim prvim žalbenim razlogom jasno prigovara Općem sudu da je pogrešku koja se tiče prava počinio istodobno u definiranju i primjeni ovlasti suda kojemu je predmet vraćen da odlučuje o tužbenim razlozima u prvostupanjskom postupku nakon ukidanja pobijane presude te u potporu tom žalbenom razlogu navodi tri jednako precizno i jasno iznesena dijela.
- 69 U dijelu u kojem osoba RN prigovara Komisiji da smatra da je Opći sud „istodobno” počinio pogrešku koja se tiče prava u definiranju i u primjeni ovlasti suda kojemu je predmet vraćen, što nije moguće, dovoljno je utvrditi da Komisija u svojoj žalbi u biti navodi da Opći sud u trećoj pobijanoj presudi nije pravilno definirao sadržaj i opseg spora u predmetu koji je pred njim pokrenut jer je pogrešno primijenio presudu od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), kao i sudsku praksu koja se odnosi na određivanje sadržaja i opsega spora nakon vraćanja na ponovno suđenje.
- 70 Stoga valja zaključiti da je Komisijin prvi žalbeni razlog u predmetu C-118/21 P dopušten.

– Osnovanost prvog žalbenog razloga

- 71 Kao prvo, valja odbiti Komisijin prigovor koji se temelji na pogrešci koja se tiče prava koju je Opći sud počinio u točki 42. treće pobijane presude. Naime, Komisija pogrešno tumači tu točku time što smatra da je Opći sud sadržaj spora i njegov opseg odredio nakon vraćanja na ponovno suđenje na temelju razloga koje je Komisija istaknula u svojoj žalbi u predmetu T-695/16 P. Naime, Opći sud u prvoj rečenici točke 42. treće pobijane presude podsjeća na to da je presudom od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), ukinuta presuda od 20. srpnja 2016., RN/Komisija (F-104/15, EU:F:2016:163), nakon što su njome djelomično prihvaćena dva žalbena razloga koja je istaknula Komisija. U tim okolnostima i kao što to ističe osoba RN, ukidanje presude Službeničkog suda u cijelosti trebalo je navesti sud kojemu je predmet vraćen na to da ponovno odluči o cijeloj tužbi u prvostupanjskom postupku.
- 72 Stoga je Opći sud u točki 43. treće pobijane presude iz toga pravilno zaključio da treba ponovno odlučiti o svim tužbenim razlozima za ukidanje koje je osoba RN istaknula pred Službeničkim sudom, uzimajući u obzir pravna pitanja o kojima se odlučilo u presudi od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), i koji obvezuju Opći sud u okviru žalbenog postupka. Kako bi došao do tog zaključka Opći sud se nužno oslonio na sudsku praksu navedenu u točki 41. treće pobijane presude koju Komisija ne osporava, kao i na utvrđenje iz prve rečenice točke 42. te presude u pogledu ukidanja presude od 20. srpnja 2016., RN/Komisija (F-104/15, EU:F:2016:163) u cijelosti. Kada je riječ o zadnjim dvjema rečenicama iz točke 42. treće pobijane presude, valja utvrditi da je riječ samo o podsjetniku, koji nije relevantan za potrebe tog zaključka, na žalbene razloge koje je Komisija istaknula u predmetu u kojem je donesena presuda od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520).

- 73 Kao drugo, valja utvrditi da Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava ni u točkama 45. i 46. treće pobijane presude time što je smatrao da u svojoj presudi od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), nije odlučio o dijelovima drugog tužbenog razloga koji je osoba RN istaknula u svojoj tužbi pred Službeničkim sudom.
- 74 Iz točaka 35., 55. do 60. i 76. presude od 20. srpnja 2016., RN/Komisija (F-104/15, EU:F:2016:163), proizlazi da Službenički sud drugi tužbeni razlog osobe RN nije ispitao s gledišta prigovora nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, nego samo za potrebe tumačenja, u okviru ispitivanja prvog tužbenog razloga, uvjeta minimalnog trajanja braka koji se nalazi u toj odredbi. Službenički sud u tom je kontekstu nastojao odrediti može li se navedena odredba tumačiti, u skladu s načelima prava Unije kao što su načela jednakog postupanja i zabrane diskriminacije, na način da Komisija treba uzeti u obzir kumulativno trajanje dvaju razdoblja braka osobe RN s njezinim preminulim bračnim drugom, što je tumačenje koje, prema mišljenju Službeničkog suda, nije isključeno tekstem te odredbe.
- 75 Osim toga, valja istaknuti da je Opći sud, koji je odlučivao o žalbi, u točki 57. presude od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), smatrao da tumačenje predmetne odredbe koje je Službenički sud usvojio u točkama 57. i 76. presude od 20. srpnja 2016., RN/Komisija (F-104/15, EU:F:2016:163), sadržava pogrešku koja se tiče prava jer je jasan tekst te odredbe u biti proturječan takvom tumačenju. Opći sud stoga je tu presudu ukinuo u cijelosti.
- 76 Iz toga slijedi da je Opći sud, iako je svojom presudom od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), ukinuo presudu od 20. srpnja 2016., RN/Komisija (F-104/15, EU:F:2016:163), to učinio jer je pobio tumačenje Službeničkog suda u pogledu članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju s obzirom na prvi tužbeni razlog osobe RN i načelo jednakog postupanja, i to neovisno o prigovorima koji se temelje na nezakonitosti te odredbe, a koje je istaknula osoba RN.
- 77 Opći sud stoga nije mogao zauzeti stajalište, čak ni prešutno, o prigovorima koji se temelje na takvoj nezakonitosti jer, suprotno onomu što tvrdi Komisija, ni pobijanje tumačenja Službeničkog suda u pogledu članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju ni doseg članaka 18. i 20. tog priloga koji je utvrdio Opći sud ne znače da se potonji članak ne može još proglasiti nezakonitim s obzirom na argumente koje je osoba RN istaknula u okviru drugog tužbenog razloga u svojoj prvotnoj tužbi. Naime, da se taj tužbeni razlog prihvatio, osoba RN mogla bi, unatoč činjenici da nije mogla zahtijevati da se trajanje njezinih dvaju brakova zbroje u okviru tumačenja članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, zahtijevati da se ta odredba proglasi nezakonitom, tako da bi Komisija bila dužna donijeti novu odluku u odnosu na nju primjenom učinaka presude kojom se spor završio.
- 78 U tim okolnostima Komisija pogrešno tvrdi da je Opći sud u biti prešutno, ali nužno u presudi od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), negativno odlučio o prigovoru nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju.
- 79 Usto, suprotno onomu što tvrdi Komisija, Opći sud u točkama 58. do 64. svoje presude od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), nije ispitao niti odbio prigovore koje je osoba RN istaknula u potporu prigovoru nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, tako da Komisija ne može tvrditi da je Opći sud u točki 46. treće pobijane presude pogrešno presudio da nije odlučio o drugom tužbenom razlogu u toj prvoj presudi.

- 80 Naime, u tom pogledu valja utvrditi da je Opći sud u točkama 58. do 64. svoje presude od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), samo odgovorio na argumente koje je osoba RN istaknula u odgovoru na Komisijinu žalbu. Međutim, s jedne strane, oba argumenta osobe RN, koja su ispitana u točkama 59. do 61. te presude, isključivo se odnose na tumačenje Općeg suda u pogledu članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju te stoga ni u kojem pogledu nisu povezana s prigovorom nezakonitosti te odredbe.
- 81 S druge strane, kada je riječ o argumentu osobe RN ispitanom u točkama 62. do 64. presude od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), točno je da se taj argument u vezi s povredom načela proporcionalnosti odnosi na drugi tužbeni razlog iz prvotne tužbe koji se temelji na prigovoru nezakonitosti. Međutim, Opći sud u točki 63. te presude objašnjava da je Službenički sud ispitao pitanje povrede načela proporcionalnosti pošavši od pretpostavke da se tekst članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju može tumačiti kao da se mora uzeti u obzir kumulativno trajanje dvaju brakova osobe RN. Budući da je ipak smatrao da Službenički sud nije mogao polaziti od takve pretpostavke, Opći sud u tom je pogledu, također u točki 63. navedene presude, zaključio da nije potrebno odlučiti o argumentu osobe RN koji se odnosi na navodnu povredu načela proporcionalnosti. Stoga Opći sud nije odbio drugi tužbeni razlog iz prvotne tužbe osobe RN, nego je samo odbio ispitati taj tužbeni razlog i, konkretnije, argument koji se temelji na povredi načela proporcionalnosti jer takvo ispitivanje nije obuhvaćeno opsegom žalbenog postupka.
- 82 Iz toga slijedi da je Opći sud u točki 45. treće pobijane presude proveo ispravnu analizu točke 63. presude od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), tako da mu se u tom pogledu ne može prigovoriti nikakva pogreška koja se tiče prava.
- 83 Kao treće, Komisija pogrešno tvrdi da je Opći sud u trećoj pobijanoj presudi zbog izjave navedene u prvoj rečenici točke 68. presude od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), mogao odlučiti samo o trećem tužbenom razlogu istaknutim pred Službeničkom sudom.
- 84 Naime, valja istaknuti da je Opći sud u točki 68. te presude samo izjavio da ne može odlučiti o predmetu s obzirom na to da Službenički sud nije ispitao treći tužbeni razlog koji je istaknula osoba RN. Međutim, valja utvrditi da se ta izjava odnosi samo na pitanje dopušta li stanje postupka donošenje odluke Općeg suda koji odlučuje o žalbi, a ne na različito pitanje u pogledu određivanja sadržaja i opsega spora nakon vraćanja na ponovno suđenje. U tom je pogledu samo na sudu kojemu je predmet vraćen, a ne na žalbenom sudu, da odredi sadržaj i opseg tog spora slijedom presude koju je donio žalbeni sud. Stoga nikakva izjava o pitanju dopušta li stanje postupka donošenje odluke ne može sama po sebi biti odlučujuća za potrebe analize sadržaja i opsega predmeta nakon vraćanja koju treba provesti sud kojemu je predmet vraćen.
- 85 U ovom slučaju iz točke 73. ove presude proizlazi da je Opći sud u točki 46. treće pobijane presude pravilno presudio da nije odlučio o dijelovima drugog tužbenog razloga u presudi od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), koji se temelje na povredi načelâ jednakog postupanja, zabrane diskriminacije na temelju dobi i proporcionalnosti.
- 86 Kao četvrto, Komisijin prigovor koji se temelji na proturječju između točke 112. treće pobijane presude i točke 59. presude od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), ne može se prihvatiti jer se temelji na pretpostavci, koja je odbijena u točki 78. ove

presude, da je Opći sud u presudi od 18. srpnja 2017., Komisija/RN (T-695/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:520), prešutno, ali nužno odbio tužbeni razlog koji se temelji na povredi načela jednakog postupanja.

- 87 S obzirom na prethodna razmatranja, valja odbiti kao neosnovan prvi žalbeni razlog koji je Komisija istaknula u prilog svojoj žalbi u predmetu C-118/21 P.

Treći dio prvog žalbenog razloga i drugi žalbeni razlog u predmetu C-116/21 P, treći dio prvog žalbenog razloga i prva dva dijela drugog žalbenog razloga u predmetu C-117/21 P, treći dio drugog žalbenog razloga i prva dva dijela trećeg žalbenog razloga u predmetu C-118/21 P, kao i prvi žalbeni razlog u predmetima C-138/21 P i C-139/21 P

Argumentacija stranaka

- 88 Tim žalbenim razlozima i tim dijelovima Komisija i, najprije, Vijeće, tvrde da je Opći sud u pobijanim presudama počinio pogrešku koja se tiče prava u tumačenju načela jednakog postupanja i načela zabrane diskriminacije time što je pogrešno zaključio da su situacije obuhvaćene odredbama članka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju usporedive i da stoga postoji različito postupanje povezano s primjenom različitih sustava na te usporedive situacije.
- 89 Te institucije, koje podupire Parlament, općenito smatraju da je Opći sud u točkama 59. i 60. prve pobijane presude, točkama 58. i 59. druge pobijane presude te, kada je riječ o Komisiji, točkama 80. i 81. treće pobijane presude počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da je dan sklapanja braka jedini odlučujući element za primjenu članka 18. ili članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju i da su stoga situacije obuhvaćene tim odredbama doista usporedive. Međutim, da je Opći sud uzeo u obzir sve elemente koji obilježavaju te situacije, trebao je utvrditi da ne postoji bitna i objektivna razlika između dužnosnika koji su u službi i dužnosnika koji više nisu u službi institucije Unije koja se odnosi na pravnu situaciju tih dužnosnika, osobito s obzirom na prava i profesionalne obveze kojima prvo navedeni dužnosnici, za razliku od drugo navedenih, podliježu na temelju odredbi Pravilnika o osoblju tijekom cijelog trajanja njihove službe.
- 90 Konkretno, Komisija i Vijeće osobito naglašavaju činjenicu da dužnosnik u službi, za razliku od bivših dužnosnika koji više nisu obvezni raditi, treba uplaćivati doprinose u mirovinski sustav, prima osnovnu plaću veću od starosne mirovine na koju će imati pravo odlaskom u mirovinu, ima obvezu boraviti u mjestu rada te ima pravo na naknade za život u inozemstvu, boravak u stranoj državi i putne troškove. Komisija dodaje da bivši dužnosnici više nisu u zajedničkom sustavu zdravstvenog osiguranja za nezgode na radu. Ta institucija usto ističe da se, za razliku od članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, člankom 18. tog priloga određuje da se trajanje braka ne uzima u obzir ako je u obitelji dužnosnika jedno dijete iz braka koji je potonji dužnosnik sklopio prije nego što je napustio službu, što dokazuje da su situacije na koje se odnose te dvije odredbe potpuno različite. Sva ta razmatranja pokazuju da situacija bivšeg dužnosnika koji sklapa brak ne zahtijeva jednako očito kao u slučaju dužnosnika koji sklapa brak dok je još u službi da se nadživjelom bračnom drugu dodijeli zamjenski prihod priznavanjem prava na mirovinu za nadživjele osobe.
- 91 Komisija smatra i da se situacije dužnosnika koji su u službi i dužnosnika koji više nisu u službi institucije Unije razlikuju i u osobnom pogledu. S jedne strane, dužnosnici koji sklope brak prije prestanka radnog odnosa mlađi su od dužnosnika obuhvaćenih člankom 20.

Priloga VIII. Pravilniku o osoblju. S druge strane, osoba koja sklapa brak s dužnosnikom u mirovini trebala bi već biti ekonomski neovisna, tako da smrt tog dužnosnika ima manji učinak nego u slučaju dužnosnika koji je uzdržavao svoje ukućane aktivnom službom. Komisija u tom pogledu naglašava da je Opći sud u točki 51. prve pobijane presude, točki 50. druge pobijane presude i točki 72. treće pobijane presude pogrešno tumačio točku 69. presude od 19. prosinca 2019., HK/Komisija (C-460/18 P, EU:C:2019:1119). Suprotno onomu što je tvrdio Opći sud, upravo ekonomska sposobnost nadživjelog bračnog druga može činiti relevantan element za zakonodavca Unije pri određivanju kriterija za priznavanje prava na mirovinu za nadživjele osobe na temelju članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, s obzirom na okolnosti u kojima je brak sklopljen.

- 92 Komisija i Vijeće dodaju da je Opći sud u točki 56. prve pobijane presude, točki 55. druge pobijane presude i, kada je riječ o Komisiji, točki 77. treće pobijane presude pogrešno odbio izvesti zaključke iz točke 33. presude od 17. lipnja 1993., Arauxo-Dumay/Komisija (T-65/92, EU:T:1993:47), u dijelu u kojem je Opći sud u potonjoj presudi naglasio razliku između situacija uređenih člancima 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, s obzirom na to da se logika na kojoj se temelji ta presuda može prenijeti na ovaj slučaj, unatoč tomu što su činjenice iz kojih proizlaze sporovi o kojima je riječ različite.
- 93 Osim toga, Komisija tvrdi da je Opći sud u točki 58. prve pobijane presude, točki 57. druge pobijane presude i točki 79. treće pobijane presude u svojoj analizi pogrešno zanemario svrhu minimalnog trajanja braka predviđenog člancima 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, odnosno, kao što to proizlazi iz točke 89. presude od 19. prosinca 2019., HK/Komisija (C-460/18 P, EU:C:2019:1119), svrhu izbjegavanja dogovora o nasljeđivanju i stoga sklapanja braka samo radi mogućnosti primanja mirovine za nadživjele osobe, a da u tom braku ne postoje nikakve stvarne ni stabilne veze između dotičnih osoba. Stoga Opći sud nije poštovao kriterij u skladu s kojim pri ocjenjivanju usporedivosti situacija treba uzeti u obzir sve elemente koji ih obilježavaju, kao i sva pravna pravila kojima se uređuju položaji svake od situacija koje treba usporediti. Konkretno, time što je u istim točkama triju pobijanih presuda smatrao da brak koji je sklopljen nakon prestanka radnog odnosa bitno ne mijenja situaciju nadživjelog bračnog druga u pogledu njegovih imovinskih prava u usporedbi sa situacijom na koju se odnosi članak 18. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, Opći sud je, uz potpuno nepostojanje obrazloženja tog razmatranja, zanemario opasnost da takav brak može biti izlika za sklapanje dogovora o nasljeđivanju.
- 94 Osobe VW, BT, koju podupire AIACE International, i RN osporavaju tu argumentaciju.

Ocjena Suda

- 95 Najprije valja podsjetiti na ustaljenu sudsku praksu Suda, prema kojoj je jednakost pred zakonom iz članka 20. Povelje opće načelo prava Unije koje zahtijeva da se u usporedivim situacijama ne postupa na različit način i da se u različitim situacijama ne postupa na jednak način, osim ako je takvo postupanje objektivno opravdano (presuda od 2. rujna 2021., État belge (Pravo boravka u slučaju nasilja u obitelji), C-930/19, EU:C:2021:657, t. 57. i navedena sudska praksa).
- 96 Zahtjev koji se odnosi na usporedivost situacija, radi određivanja postojanja povrede načela jednakog postupanja, treba ocijeniti na temelju svih elemenata koji ih obilježavaju i osobito vodeći računa o predmetu i cilju koji se nastoji postići aktom koji uspostavlja razliku o kojoj je riječ, pri čemu u tu svrhu treba uzeti u obzir načela i ciljeve područja kojem taj akt pripada. Pod uvjetom da situacije nisu usporedive, različito postupanje u dotičnim situacijama ne čini povredu

prava na jednakost pred zakonom koje je utvrđeno u članku 20. Povelje (presuda od 2. rujna 2021., *État belge (Pravo boravka u slučaju nasilja u obitelji)*, C-930/19, EU:C:2021:657, t. 58. i navedena sudska praksa).

- 97 Upravo s obzirom na tu sudsku praksu valja ispitati tvrdnje Komisije i Vijeća, koje podupire Parlament, da je Opći sud u pobijanim presudama pogrešno zaključio da su situacije obuhvaćene odredbama članaka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju usporedive i da postoji različito postupanje u tim usporedivim situacijama s obzirom na datum sklapanja braka.
- 98 U tom pogledu valja istaknuti da je Opći sud u točkama 51., 52. i 55. prve pobijane presude, točkama 50., 51. i 54. druge pobijane presude te točkama 72., 73. i 76. treće pobijane presude utvrdio da je cilj članka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, podložno poštovanju uvjeta minimalnog trajanja braka, priznavanje prava na mirovinu za nadživjele osobe nadživjelom bračnom drugu samo s obzirom na pravnu prirodu veza koje postoje između tog bračnog druga i preminulog bračnog druga. Opći sud naveo je i da je svrha tih odredbi nadživjelom bračnom drugu dodijeliti zamjenski prihod koji bi djelomično nadoknadio gubitak prihoda preminulog bračnog druga, pri čemu je potonji bračni drug bivši dužnosnik koji više nije u službi i stoga ne uplaćuje doprinose u mirovinski sustav Unije.
- 99 Stoga je Opći sud u biti smatrao da su cilj i svrha tih dviju odredbi Priloga VIII. Pravilniku o osoblju gotovo jednaki s obzirom na sudsku praksu iz točke 96. ove presude koju je sam Opći sud naveo u točki 44. prve i druge pobijane presude te točki 66. treće pobijane presude. Prema mišljenju Općeg suda, glavni element koji obilježava predmetne mirovine za nadživjele osobe nalazi se u pravnoj prirodi veza koje postoje između nadživjelog bračnog druga kao osobe kojoj se navedenim odredbama priznaje pravo i preminulog bivšeg dužnosnika. Također prema mišljenju Općeg suda, jedina razlika u primjeni članka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju odnosi se na uvjet minimalnog trajanja braka, koji je i sam uvjetovan datumom sklapanja braka s obzirom na položaj dužnosnika prema Pravilniku o osoblju na taj dan, kao što to nedvojbeno proizlazi iz točke 53. prve pobijane presude, točke 52. druge pobijane presude i točke 74. treće pobijane presude.
- 100 U tim je okolnostima Opći sud mogao smatrati, a da pritom ne počini pogrešku koja se tiče prava, s jedne strane, u točki 59. prve pobijane presude, točki 58. druge pobijane presude i točki 80. treće pobijane presude, da su situacije obuhvaćene odredbama članaka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju usporedive i, s druge strane, u točkama 53. i 60. prve pobijane presude, točkama 52. i 59. druge pobijane presude te točkama 74. i 81. treće pobijane presude, da se situacije obuhvaćene tim odredbama razlikuju samo s obzirom na datum sklapanja braka u odnosu na položaj dužnosnika prema Pravilniku o osoblju.
- 101 Međutim, Komisija i Vijeće, koje podupire Parlament, tvrde, kao prvo, da se situacije iz članka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju bitno i objektivno razlikuju po činjenici da je upravo na dan sklapanja braka dužnosnik u okviru prvonavedene odredbe još uvijek bio u službi institucije Unije, dok u okviru drugonavedene odredbe više nije bio u službi. Opći sud stoga pri ocjenjivanju usporedivosti situacija nije u dovoljnoj mjeri uzeo u obzir taj specifični element.
- 102 Međutim, kao što je to Opći sud pravilno naveo u točki 54. prve pobijane presude, točki 53. druge pobijane presude i točki 75. treće pobijane presude, pravna priroda veza koje postoje između nadživjelog bračnog druga i preminulog dužnosnika ne razlikuje se ovisno o tome jesu li dužnosnici na dan sklapanja braka obavljali profesionalnu djelatnost ni ovisno o iznosu doprinosa koje su uplatili u mirovinski sustav Unije ili koje još trebaju uplatiti. Isto tako, kao što

je to Opći sud utvrdio u točki 58. prve pobijane presude, točki 57. druge pobijane presude i točki 79. treće pobijane presude, okolnost je li preminuli dužnosnik sklopio brak prije ili nakon prestanka njegova radnog odnosa ne može bitno izmijeniti situaciju nadživjelog bračnog druga u pogledu njegovih imovinskih prava, među kojima je i pravo na mirovinu za nadživjele osobe kao zamjenski prihod.

- 103 Naime, valja naglasiti da datum sklapanja braka određuju sami budući supružnici. Ta odluka proizlazi iz slobodnog izbora dužnosnika na temelju brojnih razmatranja koja ne uključuju nužno niti jedino uzimanje u obzir okolnosti povezanih s eventualnim obavljanjem profesionalne djelatnosti. Suprotno onomu što tvrde Komisija i Vijeće, činjenica da taj dužnosnik jest ili nije bio u službi na taj dan stoga ne može odlučujuće utjecati na ocjenu usporedivosti situacija o kojima je riječ s obzirom na kriterije navedene u točki 96. ove presude i, osobito, predmet i cilj članaka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, kako su navedeni u točki 98. ove presude. U tom se pogledu rasuđivanje Općeg suda navedeno u prethodnoj točki ove presude u biti temelji na tom predmetu, tom cilju i tom glavnom elementu.
- 104 Točno je da, kao što to proizlazi iz točke 99. ove presude, položaj dužnosnika prema Pravilniku o osoblju na dan sklapanja braka utječe na uvjet minimalnog trajanja tog braka. Dok se u slučaju da je brak sklopljen kad je dužnosnik još bio u službi zahtijeva trajanje od samo jedne godine, ono se produljuje na pet godina u slučaju kad je dužnosnik sklopio brak nakon što je napustio službu u instituciji Unije.
- 105 Međutim, kao što to osoba VW pravilno navodi i kao što to proizlazi iz točaka 102. i 103. ove presude, ni položaj dužnosnika prema Pravilniku o osoblju ni datum sklapanja braka nisu relevantni elementi u fazi ocjene usporedivosti situacija jer nisu izravno povezani s predmetom, ciljem ni glavnim elementom koji obilježava pravo na mirovinu za nadživjele osobe iz članaka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju.
- 106 Upravo iz tog razloga po analogiji valja smatrati, kao što je Sud to u pogledu mirovine za nadživjele osobe predviđene člankom 17. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju naveo u točki 70. presude od 19. prosinca 2019., HK/Komisija (C-460/18 P, EU:C:2019:1119), da priznavanje prava na mirovinu za nadživjele osobe u samom svojem načelu ovisi „isključivo” o pravnoj prirodi veza koje postoje između dotične osobe i preminulog dužnosnika, i to iako je Sud u točki 89. te presude priznao da je i minimalno trajanje braka uvjet da bi se nadživjelom bračnom drugu priznalo pravo na mirovinu za nadživjele osobe.
- 107 Naime, upravo se na pravnoj prirodi veza između bračnih drugova temelji sustav mirovina za nadživjele osobe iz javne službe Unije jer je taj uvjet za priznavanje prava zajednički svim mirovinama za nadživjele osobe iz članaka 17. do 20. i članka 27. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju. Što se pak tiče uvjeta minimalnog trajanja braka, riječ je o dodatnom uvjetu uz onaj koji se odnosi na pravnu prirodu veza između bračnih drugova jer se njime samo nastoji pojasniti razdoblje tijekom kojeg pravna veza treba trajati za potrebe priznavanja prava na mirovinu za nadživjele osobe. Taj dodatan uvjet usto nije preuzet u određenim mirovinama za nadživjele osobe kao što su one iz članaka 19. i 27. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju.
- 108 Stoga je Opći sud u točkama 52. i 54. prve pobijane presude, točkama 51. i 53. druge pobijane presude te točkama 73. i 75. treće pobijane presude u svojem obrazloženju pravilno ustrajao na važnosti pravne veze između bračnih drugova kao glavnog elementa koji obilježava Unijin sustav mirovina za nadživjele osobe i zaključio da položaj dužnosnika prema Pravilniku o osoblju ne utječe na tu vezu.

- 109 Komisija i Vijeće tvrde, kao drugo, da situacija bivšeg dužnosnika koji sklapa brak nakon prestanka radnog odnosa ne zahtijeva jednako očito kao u slučaju dužnosnika koji sklapa brak dok je još u službi da se nadživjelom bračnom drugu dodijeli zamjenski prihod. U tom je pogledu dovoljno podsjetiti, kao što je to Opći sud pravilno naveo u točki 58. prve pobijane presude, točki 57. druge pobijane presude i točki 79. treće pobijane presude upućivanjem na točku 69. presude od 19. prosinca 2019., HK/Komisija (C-460/18 P, EU:C:2019:1119), na to da pravo na mirovine za nadživjele osobe iz članaka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju ne podliježe uvjetima koji se odnose na sredstva ili imovinu, a tiču se nemogućnosti nadživjelog bračnog druga da zadovolji svoje potrebe, čime se dokazuje njegova prethodna financijska ovisnost o preminuloj osobi.
- 110 Komisija ističe, kao treće, da Opći sud nije uzeo u obzir svrhu minimalnog trajanja braka predviđenog člancima 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, odnosno, kao što to proizlazi iz točke 89. presude od 19. prosinca 2019., HK/Komisija (C-460/18 P, EU:C:2019:1119), izbjegavanje sklapanja prijevornih ili zlouporabnih dogovora o nasljeđivanju. U tom je pogledu dovoljno istaknuti da taj aspekt nije relevantan u fazi ocjene usporedivosti situacija. Naime, taj se argument odnosi na opravdanje više-manje dugog trajanja braka koje se zahtijeva, tako da se može istaknuti samo u fazi ocjene proporcionalnosti eventualnog različitog postupanja koje je utvrđeno.
- 111 Kada je riječ, štoviše, o Komisijinu argumentu prema kojem neusporedivost situacija potvrđuje i činjenica da se, suprotno onomu što je predviđeno člankom 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, minimalno trajanje braka na temelju članka 18. tog priloga ne uzima u obzir ako nadživjeli bračni drug uzdržava ili je uzdržavao djecu bivšeg dužnosnika, taj element ne utječe na ocjenu usporedivosti situacija obuhvaćenih tim dvama člancima. Naime, uvjet koji se odnosi na uzdržavanje djece, a koji je predviđen samo člankom 18. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, po analogiji s onim što je navedeno u točkama 104. i 106. ove presude, dodatni je uvjet, kao i onaj koji se odnosi na minimalno trajanje braka, koji zamjenjuje. Stoga nije izravno povezan s predmetom, ciljem i glavnim elementom koji obilježava pravo na mirovinu za nadživjele osobe iz članaka 18. i 20. tog priloga.
- 112 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da, suprotno onomu što tvrde Komisija i Vijeće, koje podupire Parlament, zaključci do kojih je Opći sud došao u točkama 59. i 60. prve pobijane presude, točkama 58. i 59. druge pobijane presude te točkama 80. i 81. treće pobijane presude ne sadržavaju pogrešku koja se tiče prava.
- 113 U tim okolnostima valja kao bespredmetan kvalificirati argument Komisije i Vijeća prema kojem je Opći sud u točki 56. prve pobijane presude, točki 55. druge pobijane presude i, kada je riječ o Komisiji, točki 77. treće pobijane presude, pogrešno odbio izvesti zaključke iz točke 33. presude od 17. lipnja 1993., Arauxo-Dumay/Komisija (T-65/92, EU:T:1993:47). Naime, čak i da je taj argument osnovan, zaključci Općeg suda o usporedivosti situacija u dovoljnoj se mjeri temelje na obrazloženju koje se nalazi u točkama 51. do 55. i 58. prve pobijane presude, točkama 50. do 54. i 57. druge pobijane presude odnosno točkama 72. do 76. i 79. treće pobijane presude, neovisno o razmatranjima navedenima u točki 56. prve pobijane presude, točki 57. druge pobijane presude odnosno točki 77. treće pobijane presude.
- 114 Iz toga slijedi da kao neosnovane valja odbiti treći dio prvog žalbenog razloga i drugi žalbeni razlog u predmetu C-116/21 P, treći dio prvog žalbenog razloga i prva dva dijela drugog žalbenog razloga u predmetu C-117/21 P, treći dio drugog žalbenog razloga i prva dva dijela trećeg žalbenog razloga u predmetu C-118/21 P, kao prvi žalbeni razlog u predmetima C-138/21 P i C-139/21 P.

Prva dva dijela prvog žalbenog razloga u predmetima C-116/21 P i C-117/21 P, prva dva dijela drugog žalbenog razloga u predmetu C-118/21 P, kao i drugi žalbeni razlog u predmetima C-138/21 P i C-139/21 P

Argumentacija stranaka

- 115 Komisija i, podredno, Vijeće tim žalbenim razlozima u biti prigovaraju Općem sudu da je u pobijanim presudama počinio pogrešku koja se tiče prava u pogledu opsega sudskog nadzora.
- 116 Te dvije institucije, koje podupire Parlament, smatraju da je Opći sud u drugoj rečenici točke 48. prvih dviju pobijanih presuda i, kada je riječ o Komisiji, drugoj rečenici točke 70. treće pobijane presude primijenio sudsku praksu Unije koja je razvijena u potpuno drukčijem kontekstu izbora kadrovske politike u situacijama u kojima je zakonodavcu dostupno više mogućnosti. Stoga je Opći sud, među ostalim u točki 80. prve pobijane presude, točki 84. druge pobijane presude i, kada je riječ o Komisiji, točki 105. treće pobijane presude pogrešno zaključio da je izbor zakonodavca Unije u pogledu minimalnog trajanja braka utvrđenog u članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju jednostavno „nerazuman”. Time je proveo nadzor koji prekoračuje „očito neprikladnu ili neprimjerenu” prirodu predmetne mjere u odnosu na cilj koji nastoje postići nadležne institucije, odnosno, u ovom slučaju, sprečavanje zlouporabe prava i prijevara te zaštita financija Unije. Opći sud na neki je način zamijenio ocjenu zakonodavca Unije svojom ocjenom te je stoga prekoračio granice kontrole zakonitosti.
- 117 Kada je riječ o cilju kojim se nastoje zaštititi financije Unije, Vijeće prigovara Općem sudu da nije ispitao članak 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju s obzirom na taj cilj u širem smislu, u vezi s ciljem borbe protiv prijevara. Osim činjenice da je Opći sud trebao ispitati je li ta odredba očito neprimjerena s obzirom na te ciljeve, Vijeće tvrdi da je Opći sud u točki 83. prve pobijane presude i točki 87. druge pobijane presude pogrešno smatrao da financijska ravnoteža mirovinskog sustava Unije ne bi bila ugrožena čak i da navedena odredba ne postoji. Naime, Unija je trebala osmisliti sustav kojim se mogu izbjeći situacije prijevara na temelju fiktivnih brakova koje sklapaju umirovljeni dužnosnici Unije.
- 118 Komisija usto ističe da je Opći sud, time što je tvrdio da je svoju ocjenu zakonitosti članka 20. Priloga VIII. temeljio na člancima 20. i 21. Povelje, odstupio od sudske prakse Suda prema kojoj se ocjena zakonitosti akta Unije u pogledu temeljnih prava ni u kojem slučaju ne može zasnivati na navodima koji se temelje na posljedicama tog akta u konkretnom slučaju. Naime, Opći sud istaknuo je posebno nepovoljan položaj u koji se mogu staviti određene osobe te je usto u točkama 77. i 78. prve pobijane presude, točki 81. druge pobijane presude i točkama 101. do 103. treće pobijane presude izveo argument iz posebnih činjeničnih okolnosti slučaja kako bi presudio da je članak 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju nezakonit.
- 119 Osoba VW smatra da Komisija i Vijeće, time što Općem sudu prigovaraju da je potvrdio „nerazumnu” prirodu izbora zakonodavca Unije, pogrešno tumače prvu pobijanu presudu. Naime, Opći sud je u točkama 69. do 74. te presude ispitao „očito nerazumnu” prirodu tog izbora u smislu njegove „neprimjerenosti”. Smatrajući da je Opći sud slijedio ispravnu logiku u ispitivanju proporcionalnosti kako proizlazi iz sudske prakse sudova Unije, osoba VW tvrdi da je Opći sud pravilno presudio da je, čak i kad bi se cilj borbe protiv prijevara priznao kao legitiman, mjera kojom se na temelju neoborive pretpostavke propisuje pet puta dulje minimalno trajanje braka od onog koje se zahtijeva člankom 18. tog priloga očito neprimjerena i prekoračuje ono što je nužno da se zajamči nepostojanje prijevara.

- 120 Osim toga, osoba VW smatra da je, suprotno onomu što tvrdi Komisija, Opći sud, osim razmatranja o njezinoj činjeničnoj i obiteljskoj situaciji, u točki 61. prve pobijane presude naveo da različito postupanje ne stavlja u nepovoljan položaj samo nju, nego, općenitije, i sve nadživjele bračne drugove bivšeg dužnosnika koji su sklopili brak nakon prestanka radnog odnosa tog dužnosnika, a stoga i sve nadživjele bračne drugove obuhvaćene područjem primjene članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju.
- 121 Osoba BT, koju podupire AIACE International, također smatra da je Opći sud u točki 61. druge pobijane presude upotrijebio opće izraze te da nije konkretno uputio na njezin slučaj niti izveo argument iz činjeničnih okolnosti tog slučaja.
- 122 Osoba BT usto tvrdi da je, kao što je Sud u presudi od 19. prosinca 2019., HK/Komisija (C-460/18 P, EU:C:2019:1119), smatrao da uvjet minimalnog trajanja braka od jedne godine iz članaka 17. i 18. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju nije diskriminirajući ni očito neprimjeren s obzirom na cilj koji se nastoji postići priznavanjem prava na mirovinu za nadživjele osobe, Opći sud bio dužan ispitati nije li uvjet minimalnog trajanja braka od pet godina iz članka 20. tog priloga diskriminirajući, očito neprimjeren i nužan za postizanje ciljeva koje je odredio zakonodavac Unije. Naime, Opći sud to je podrobno ispitao u drugoj pobijanoj presudi.
- 123 Osoba RN tvrdi da Komisijin argument koji se temelji na tome da Opći sud nije poštovao opseg svojih pravosudnih ovlasti nije dovoljno jasan te je stoga nedopušten jer Komisija ne pojašnjava s obzirom na koji je cilj, koji se nastoji postići mirovinom za nadživjele osobe, trebalo razmotriti zakonitost članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju. U svakom slučaju, osoba RN smatra da je Opći sud situaciju nadživjelih bračnih drugova ocijenio s obzirom na cilj prema kojem se u korist tih bračnih drugova nastoji nadoknaditi gubitak prihoda koji proizlazi iz smrti bivšeg dužnosnika.
- 124 Osoba RN usto navodi da, suprotno onomu što tvrdi Komisija, Opći sud prilikom ocjenjivanja valjanosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju nije samo razmotrio primjenu te odredbe na taj slučaj, nego je u točkama 83. i 103. treće pobijane presude istaknuo da ta odredba stavlja u posebno nepovoljan položaj cijelu kategoriju osoba, odnosno nadživjele bračne drugove koji su sklopili brak s bivšim dužnosnikom.

Ocjena Suda

- 125 Najprije valja utvrditi da je, suprotno onomu što tvrdi osoba RN, Komisijin argument prema kojem Opći sud nije poštovao opseg svojeg sudskog nadzora dovoljno jasan te stoga nije nedopušten s obzirom na sudsku praksu navedenu u točki 43. ove presude. Naime, ta institucija tim argumentom prigovara Općem sudu da nije pravilno primijenio kriterij s obzirom na koji je trebalo ocijeniti zakonitost članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju.
- 126 Kada je riječ o meritumu, valja istaknuti da je Opći sud u točkama 46. do 48. prve i druge pobijane presude te u točkama 68. do 70. treće pobijane presude podsjetio na zahtjeve iz članka 52. stavka 1. Povelje, kao i na sudsku praksu primjenjivu u svrhu nadzora proporcionalnosti različitog postupanja. Zatim je u točki 49. prve i druge pobijane presude i točki 71. treće pobijane presude presudio da, ako su situacije iz članaka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju usporedive, tada treba provjeriti da nije nerazumno da zakonodavac Unije smatra da uvedeno različito postupanje može biti primjereno i nužno za potrebe postizanja cilja u općem interesu koji se nastoji postići uvjetom u pogledu minimalnog trajanja braka predviđenog u članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju. Budući da je zaključio da su situacije usporedive, tu je analizu proveo počevši od točke 65. prve pobijane presude, točke 66. druge pobijane presude i točke 90. treće pobijane presude.

- 127 Međutim, kao što to ističu Komisija i Vijeće, koje podupire Parlament, iz sudske prakse Suda proizlazi da se, ako su na snazi pravila Pravilnika o osoblju kao što su to ona o kojima je riječ u ovom predmetu i s obzirom na široku diskrecijsku ovlast kojom u tom pogledu raspolaže zakonodavac Unije, načelo jednakog postupanja, kako je propisano u članku 20. Povelje, ne poštuje samo kada zakonodavac provede razlikovanje koje je proizvoljno ili očito neprimjereno u odnosu na cilj propisa o kojem je riječ (vidjeti u tom smislu presudu od 25. ožujka 2021., Alvarez y Bejarano i dr./Komisija, C-517/19 P i C-518/19 P, EU:C:2021:240, t. 53. i navedenu sudsku praksu).
- 128 Valja smatrati da je ta sudska praksa primjenjiva u okviru provjere zahtjeva proporcionalnosti propisanog člankom 52. stavkom 1. Povelje.
- 129 Opći sud u ovom je slučaju u točki 49. prve i druge pobijane presude i točki 71. treće pobijane presude smatrao da valja provjeriti nije li nerazumno da zakonodavac Unije smatra da uvedeno različito postupanje može biti primjereno i nužno za potrebe postizanja cilja u općem interesu koji se nastoji postići uvjetom u pogledu minimalnog trajanja braka predviđenog u članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju. Međutim, trebao je samo provjeriti nije li razlikovanje provedeno u toj odredbi, u vezi s člankom 18. tog priloga, proizvoljno ili očito neprimjereno s obzirom na cilj u općem interesu koji se nastoji postići. Time nije poštovao opseg svojeg sudskog nadzora jer je pogrešno ispitao zahtjev proporcionalnosti i stoga počinio pogrešku koja se tiče prava. Naime, da nije počinio tu pogrešku, Opći sud primijenio bi drukčije rasuđivanje te bi eventualno došao do zaključaka različitih od onih do kojih je došao u točkama 80., 85. i 87. prve pobijane presude, točkama 84., 90. i 92. druge pobijane presude te točkama 105., 110. i 112. treće pobijane presude.
- 130 To nepoštovanje sudskog nadzora odrazilo se i u točki 69. prve pobijane presude, točki 71. druge pobijane presude i točki 94. treće pobijane presude. Naime, Opći sud nastojao je, počevši od tih točaka, ispitati je li uvjet minimalnog trajanja braka od pet godina predviđen u članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju – razmatran zasebno i neovisno o uvjetu od jedne godine predviđenog u članku 18. tog priloga, u okviru članka 52. stavka 1. Povelje – proporcionalan na način da očito ne prekoračuje ono što je nužno za ostvarenje cilja koji zakonodavac Unije nastoji postići. Međutim, kao što to proizlazi iz točke 128. ove presude, Opći sud čak je i u kontekstu te odredbe Povelje trebao samo ispitati treba li razliku utvrđenu u tom slučaju, odnosno činjenicu da je uvjet minimalnog trajanja braka, u situacijama obuhvaćenima člankom 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, pet puta dulji od onog predviđenog za situacije obuhvaćene člankom 18. tog priloga, iako su sve te situacije usporedive, smatrati proizvoljnom ili očito neprimjerenim s obzirom na zajednički cilj tih dviju odredbi koji zakonodavac Unije nastoji postići.
- 131 U tim okolnostima valja, a da nije potrebno ispitati druge argumente koje su istaknuli Komisija i Vijeće, prihvatiti prva dva dijela prvog žalbenog razloga u predmetima C-116/21 P i C-117/21 P, prva dva dijela drugog žalbenog razloga u predmetu C-118/21 P, kao i drugi žalbeni razlog u predmetima C-138/21 P i C-139/21 P.
- 132 Stoga valja prihvatiti žalbe i ukinuti tri pobijane presude a da nije potrebno ispitati treći žalbeni razlog u predmetu C-116/21 P, treći dio drugog žalbenog razloga i treći žalbeni razlog u predmetu C-117/21 P, treći dio trećeg žalbenog razloga i četvrti žalbeni razlog u predmetu C-118/21 P, treći i četvrti žalbeni razlog u predmetu C-138/21 P, kao ni treći žalbeni razlog u predmetu C-139/21 P.

Tužbe pred Općim sudom

- 133 U skladu s drugom rečenicom članka 61. prvog stavka Statuta Suda Europske unije, Sud u slučaju ukidanja odluke Općeg suda može sam konačno odlučiti o sporu ako stanje postupka to dopušta.
- 134 U ovom slučaju, osobito s obzirom na okolnost da se tužbe za poništenje u predmetima T-243/18, T-315/19 i T-442/17 RENV temelje na tužbenim razlozima o kojima se vodila kontradiktorna rasprava pred Općim sudom i za čije ispitivanje nije potrebno donijeti nikakvu dodatnu mjeru upravljanja postupkom ili ispitivanja spisa, valja smatrati da stanje postupka dopušta donošenje odluke o tužbama i da o njima valja konačno odlučiti.
- 135 Kako bi Sud u tu svrhu raspolagao cijelim spisom predmetâ, tajništvo Suda je, na zahtjev suca izvjestitelja u tom smislu, 21. siječnja 2022. od tajništva Općeg suda zatražilo da proslijedi zvučni zapis s rasprava održanih u predmetima T-243/18 i T-315/19. Tajništvo Općeg suda ispunilo je taj zahtjev 25. siječnja 2022.

O tužbi u predmetu T-243/18

- 136 U prilog svojoj tužbi pred Općim sudom u predmetu T-243/18 osoba VW u biti je istaknula dva tužbena razloga koja se temelje, najprije, na prigovoru nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju i, podredno, na pogrešnom tumačenju članka 27. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju. Podredno je istaknula i prigovor nezakonitosti te odredbe, koji se temelji na povredi načela jednakog postupanja propisanog člankom 20. Povelje.

Prvi tužbeni razlog, koji se temelji na prigovoru nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju

- 137 Osoba VW svojim prvim tužbenim razlogom u predmetu T-243/18 tvrdi da se člankom 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju povređuju načela jednakog postupanja i proporcionalnosti, propisana člankom 20. odnosno člankom 52. Povelje, jer joj, time što se njime propisuje uvjet minimalnog trajanja braka od pet godina, iako se člankom 18. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju predviđa trajanje od samo jedne godine, neopravdano uskraćuje pravo na mirovinu za nadživjele osobe.
- 138 Komisija, koju podupiru Parlament i Vijeće, osporava tu argumentaciju.
- 139 Valja podsjetiti na to da, u skladu s člankom 52. stavkom 1. Povelje, svako ograničenje pri ostvarivanju njome priznatih prava i sloboda mora biti predviđeno zakonom i mora poštovati bit tih prava i sloboda. Podložno načelu proporcionalnosti, ograničenja su moguća samo ako su potrebna i ako zaista odgovaraju ciljevima od općeg interesa koje priznaje Unija ili potrebi zaštite prava i sloboda drugih osoba.
- 140 Osim toga, načelo jednakog postupanja, sadržano u članku 20. Povelje, predstavlja opće načelo prava Unije čiji je poseban izraz načelo zabrane diskriminacije sadržano u članku 21. stavku 1. Povelje (presuda od 29. listopada 2020., Veselibas ministrija, C-243/19, EU:C:2020:872, t. 35. i navedena sudska praksa). Na ta dva načela podsjeća se i u članku 1.d Pravilnika o osoblju.

- 141 Sud je već presudio da je zabrana svake diskriminacije na temelju dobi, utvrđena člankom 21. stavkom 1. Povelje, kao opće načelo prava Unije obvezujuće naravi s obzirom na to da je ta zabrana sama za sebe dovoljna kako bi pojedincima dodijelila pravo na koje se kao takvo mogu pozvati u postupku u kojemu sudjeluju, a koji se vodi u području obuhvaćenom pravom Unije (presuda od 17. travnja 2018., Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, t. 76. i navedena sudska praksa). Isto treba vrijediti za opće načelo jednakog postupanja ili jednakosti pred zakonom iz članka 20. Povelje.
- 142 Kao što je to već navedeno u točki 95. ove presude, opće načelo jednakog postupanja zakonodavcu Unije, u skladu sa zahtjevima iz članka 52. stavka 1. Povelje, zabranjuje različito postupanje u usporedivim situacijama i jednako postupanje s različitim situacijama, osim ako je takvo postupanje objektivno opravdano. Razlika u postupanju opravdana je kada je utemeljena na objektivnom i razumnom mjerilu odnosno kada je u vezi s pravno dopuštenim ciljem kojem teži predmetno zakonodavstvo i kada je ta razlika proporcionalna cilju koji se želi postići predmetnim postupanjem (presuda od 22. svibnja 2014., Glatzel, C-356/12, EU:C:2014:350, t. 43. i navedena sudska praksa).
- 143 Kao što je to navedeno u točki 96. ove presude, zahtjev koji se odnosi na usporedivost situacija, radi određivanja postojanja povrede načela jednakog postupanja, treba ocijeniti na temelju svih elemenata koji ih obilježavaju i osobito vodeći računa o predmetu i cilju koji se nastoji postići aktom koji uspostavlja razliku o kojoj je riječ, pri čemu u tu svrhu treba uzeti u obzir načela i ciljeve područja kojem taj akt pripada. Pod uvjetom da situacije nisu usporedive, različito postupanje u dotičnim situacijama ne čini povredu prava na jednakost pred zakonom koje je utvrđeno u članku 20. Povelje.
- 144 Usto valja podsjetiti na sudsku praksu Suda, navedenu u točki 127. ove presude, prema kojoj se, ako su na snazi pravila Pravilnika o osoblju kao što su to ona o kojima je riječ u ovom predmetu i s obzirom na široku diskrecijsku ovlast kojom u tom pogledu raspolaže zakonodavac Unije, načelo jednakog postupanja ne poštuje samo kada zakonodavac provede razlikovanje koje je proizvoljno ili očito neprimjereno u odnosu na cilj propisa o kojem je riječ.
- 145 Upravo s obzirom na tu sudsku praksu i zahtjeve iz članka 52. stavka 1. Povelje treba ispitati prigovor nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju koji je istaknula osoba VW u predmetu T-243/18 s obzirom na članke 20. i 52. Povelje.
- 146 Kada je riječ, kao prvo, o usporedivosti situacija iz članaka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, zbog razloga navedenih u točkama 98. do 113. ove presude valja smatrati da su te situacije usporedive.
- 147 Kao drugo, valja utvrditi da je zakonodavac Unije, time što je u tim odredbama Priloga VIII. Pravilniku o osoblju predvidio različita minimalna trajanja braka, različito postupao u usporedivim situacijama.
- 148 Kao treće, valja ispitati je li to različito postupanje u skladu s člankom 20. Povelje na način da ispunjava kriterije iz članka 52. stavka 1. Povelje navedene u točki 139. ove presude.
- 149 Na prvom mjestu, nesporno je da je navedeno različito postupanje predviđeno zakonom u smislu članka 52. stavka 1. Povelje jer proizlazi iz članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, u vezi s člankom 18. tog priloga. Tim se odredbama Unije predviđaju precizni brojčano iskazani uvjeti minimalnog trajanja braka kojima se definira doseg ograničavanja ostvarivanja prava na jednako

postupanje (vidjeti, kada je riječ o dosegu zahtjeva da svako ograničavanje ostvarivanja temeljnih prava mora biti predviđeno zakonom, presudu od 26. travnja 2022., Poljska/Parlament i Vijeće, C-401/19, EU:C:2022:297, t. 64. i navedenu sudsku praksu).

- 150 Na drugom mjestu, ograničenjem koje je u sustav mirovina za nadživjele osobe uvedeno predmetnim različitim postupanjem poštuje se bitan sadržaj načela jednakog postupanja, u skladu s člankom 52. stavkom 1. Povelje. Naime, tim se ograničenjem ne dovodi u pitanje to načelo kao takvo jer se odnosi samo na ograničeno pitanje uvjeta minimalnog trajanja braka koji nadživjeli bračni drugovi preminulih dužnosnika ili bivših dužnosnika trebaju ispuniti kako bi mogli ostvariti pravo na mirovinu za nadživjele osobe, pri čemu tim bračnim drugovima nije uskraćena mogućnost ostvarivanja prava na takvu mirovinu u svakom od slučajeva predviđenih člancima 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju.
- 151 Na trećem mjestu, navedeno ograničenje odgovara cilju u općem interesu u smislu članka 52. stavka 1. Povelje, odnosno cilju kojim se nastoje spriječiti zlorab prava i prijevara, s obzirom na to da njihova zabrana predstavlja opće načelo prava Unije čije se poštovanje zahtijeva od pojedinaca (presuda od 6. veljače 2018., Altun i dr., C-359/16, EU:C:2018:63, t. 49.). Naime, Sud je već presudio da je uvjet prema kojem brak mora trajati određeno vrijeme da bi se nadživjelom bračnom drugu priznalo pravo na mirovinu za nadživjele osobe namijenjen tomu da se osigura postojanje stvarne i stabilne veze između dotičnih osoba (vidjeti u tom smislu presudu od 19. prosinca 2019., HK/Komisija (C-460/18 P, EU:C:2019:1119, t. 89.)). Riječ je o jedinstvenom kriteriju koji se bez razlike primjenjuje na sve nadživjele bračne drugove obuhvaćene odredbama članaka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju i čiji cilj nije pretpostaviti da su nadživjeli bračni drugovi počinili zlorabu ili prijevaru, nego spriječiti počinjenje takvih zloraba ili prijevara.
- 152 Na četvrtom mjestu, kada je riječ o ispitivanju proporcionalnosti, u okviru kontrole zakonitosti odredbe prava Unije s obzirom na načelo jednakog postupanja i zbog široke diskrecijske ovlasti kojom zakonodavac Unije raspolaže u području pravila Pravilnika o osoblju valja provjeriti, kao što je to navedeno u točkama 127. i 144. ove presude, predviđa li se člankom 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, time što se njime za nadživjele bračne drugove koji su sklopili brak s dužnosnikom nakon prestanka njegova radnog odnosa propisuje minimalno trajanje braka od pet godina, iako ono u slučaju braka sklopljenog s dužnosnikom koji je još u službi na temelju članka 18. tog priloga iznosi samo jednu godinu, proizvoljno ili očito neprimjereno razlikovanje u odnosu na cilj u općem interesu naveden u prethodnoj točki ove presude.
- 153 Sud je već presudio da uvjet minimalnog trajanja od jedne godine predviđen u članku 17. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju nije ni proizvoljan ni očito neprimjeren s obzirom na taj cilj te ta analiza vrijedi *mutatis mutandis* i za uvjet minimalnog trajanja od jedne godine predviđen u članku 18. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju (vidjeti po analogiji presudu od 19. prosinca 2019., HK/Komisija, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, t. 90.).
- 154 Kao što je to Komisija, koju podupiru Vijeće i Parlament, u biti navela u svojim pismenima i na raspravi pred Općim sudom, nije ni proizvoljno ni očito neprimjeren u članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju zahtijevati dulje minimalno trajanje braka od onog predviđenog u članku 18. tog priloga. Naime, u slučaju iz tog članka 20., koji obilježava činjenica da je brak sklopljen nakon prestanka dužnosnikova radnog odnosa, poticaj za zlorabu ili prijevaru vjerojatniji je zbog veće predvidljivosti i blizine smrti dužnosnika s obzirom na to da, kao u ovom slučaju, radni odnos prestaje zbog umirovljenja u smislu članka 52. Pravilnika o osoblju.

- 155 U tim okolnostima valja smatrati da zakonodavac Unije, time što je u članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju odredio minimalno trajanje braka od pet godina kako bi spriječio zlouporabe i prijevare, iako to trajanje iznosi samo jednu godinu u situacijama obuhvaćenima člankom 18. tog priloga, u okviru široke diskrecijske ovlasti kojom raspolaže nije proveo proizvoljno ili očito neprimjereno razlikovanje.
- 156 Iz prethodno navedenog proizlazi da je različito postupanje uvedeno u članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju u skladu s člankom 20. Povelje, pri čemu nije potrebno ispitati cilj kojim se nastoje zaštititi financijski interesi Unije koji je Komisija istaknula na raspravi pred Općim sudom.
- 157 Stoga valja odbiti prvi tužbeni razlog, koji se temelji na prigovoru nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju.

Drugi tužbeni razlog, koji se temelji na pogrešnom tumačenju članka 27. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju i prigovoru nezakonitosti te odredbe

- 158 Osoba VW svojim drugim tužbenim razlogom u predmetu T-243/18 tvrdi da je Komisija počinila pogrešku koja se tiče prava u tumačenju članka 27. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju jer se, prema mišljenju osobe VW, ta odredba može tumačiti samo kao da se odnosi na situaciju braka sklopljenog nakon razvoda, između različitih osoba. Podredno, osoba VW ističe prigovor nezakonitosti navedene odredbe jer se njome ne poštuju načela jednakog postupanja i proporcionalnosti propisana člankom 20. odnosno člankom 52. Povelje.
- 159 Komisija, koju podupiru Parlament i Vijeće, osporava tu argumentaciju pozivajući se, među ostalim, na jasan tekst članka 27. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju. Nakon što je u svojem odgovoru na tužbu istaknula prigovor nedopuštenosti drugog tužbenog razloga, Komisija je u svojem odgovoru na repliku odustala od tog prigovora nedopuštenosti u odnosu na glavni dio tog tužbenog razloga, ali ga je zadržala u pogledu podrednog dijela navedenog tužbenog razloga. U pogledu posljednje navedenog navodi, među ostalim, da je prigovor nezakonitosti članka 27. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju nedopušten jer tužba nije dovoljno jasna u odnosu na taj dio drugog tužbenog razloga.
- 160 Kada je riječ, kao prvo, o pogrešci koja se tiče prava koju je Komisija navodno počinila u tumačenju članka 27. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, valja istaknuti, kao što to Komisija naglašava u svojem odgovoru na tužbu, da se tim člankom, na temelju njegova jasnog teksta, uređuje isključivo pravo razvedenih bračnih drugova dužnosnika ili bivšeg dužnosnika na mirovinu za nadživjele osobe. Međutim, nesporno je, pri čemu nije potrebno tumačiti izraz „ući u novi brak” iz trećeg stavka tog članka, da je osoba VW u trenutku smrti svojeg supružnika bila u braku s bivšim dužnosnikom, a ne razvedena od njega, iako, kada je riječ o njezinu pravu na mirovinu za nadživjele osobe, nije obuhvaćena člankom 27. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, nego samo člankom 20. tog priloga. Taj članak, kao što to proizlazi iz odbijanja prvog tužbenog razloga, nije nezakonit i stoga sam po sebi ne uskraćuje nadživjelim bračnim drugovima koji se nalaze u situaciji osobe VW mogućnost ostvarivanja prava na mirovinu za nadživjele osobe ako ispunjavaju uvjete iz članka 20.
- 161 Kada je riječ, kao drugo, o prigovoru nezakonitosti članka 27. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, valja podsjetiti na to da iz članka 21. Statuta Suda Europske unije i članka 76. Poslovnika Općeg suda proizlazi da u tužbi podnesenoj u prvostupanjskom postupku treba, među ostalim, dovoljno jasno i precizno navesti predmet spora kako bi se tuženiku omogućilo da pripremi obranu, a sudu

Unije da provede nadzor. Konkretno, tužbeni zahtjevi moraju biti formulirani na nedvosmislen način kako bi se izbjeglo da sud Unije odluči *ultra petita* ili propusti odlučiti o nekom od prigovora (vidjeti u tom smislu rješenje od 3. prosinca 2019., WB/Komisija, C-271/19 P, neobjavljeno, EU:C:2019:1037, t. 15. i navedenu sudsku praksu).

- 162 Međutim, iako se s formalnog gledišta u tužbi osobe VW navode dva dijela u okviru drugog tužbenog razloga, valja utvrditi da su elementi koji bi trebali poduprijeti drugi dio tog tužbenog razloga, a na koje se poziva podredno u odnosu na prvi dio, previše sažeti da bi sud Unije mogao ocijeniti njihovu eventualnu osnovanost. Naslov i sadržaj drugog dijela uključuju opća razmatranja na temelju kojih se taj dio ne može detaljno ispitati. Konkretno, u toj se tužbi uopće ne objašnjava po čemu članak 27. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju ne poštuje načela jednakog postupanja i proporcionalnosti koja su propisana člankom 20. odnosno člankom 52. Povelje.
- 163 Iz toga slijedi da, kada je riječ o drugom dijelu drugog tužbenog razloga, tužba koju je podnijela osoba VW ne ispunjava zahtjeve iz članka 76. točke (d) Poslovnika Općeg suda te je stoga nedopuštena.
- 164 S obzirom na prethodna razmatranja, valja odbiti drugi tužbeni razlog, a stoga i tužbu osobe VW u predmetu T-243/18.

O tužbi u predmetu T-315/19

- 165 U prilog svojoj tužbi pred Općim sudom u predmetu T-315/19 osoba BT, koju podupire AIACE International, istaknula je dva tužbena razloga. Prvi tužbeni razlog temelji se na nezakonitosti uvjeta minimalnog trajanja braka od pet godina utvrđenog u članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, dok se drugi tužbeni razlog temelji na povredi članka 1.d Pravilnika o osoblju.
- 166 Komisija, koju podupiru Parlament i Vijeće, osporava tu argumentaciju.
- 167 Najprije valja istaknuti da se cjelokupno rasuđivanje osobe BT u njezinoj tužbi pred Općim sudom u biti temelji na tome da se u pogledu članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, u vezi s člankom 18. tog priloga, ne poštuju načela jednakog postupanja i zabrane diskriminacije na temelju dobi. Tako osoba BT, unatoč tomu što u svojoj tužbi formalno podnosi dva tužbena razloga, ističe samo jedan tužbeni razlog koji se temelji na nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju s obzirom na ta načela.
- 168 Osim toga, valja istaknuti da je osoba BT u svojoj replici, a zatim i na raspravi pred Općim sudom pojasnila da ističe i povredu dužnosti brižnog postupanja propisanu člankom 1.d stavkom 6. Pravilnika o osoblju. Točno je da se u tužbi samo navodi povreda članka 1.d, tako da se može smatrati da je osoba BT prešutno uputila na stavak 6. tog članka Pravilnika o osoblju. Međutim, iz argumentacije koju je osoba BT navela u svojoj tužbi pred Općim sudom ne proizlazi da je namjeravala istaknuti bilo kakvu povredu dužnosti brižnog postupanja s obzirom na to da je njezina argumentacija zapravo usmjerena na nepoštovanje načela jednakog postupanja i zabrane diskriminacije na temelju dobi. Usto, u tom pogledu valja naglasiti da Komisija u svojem odgovoru na tužbu nije shvatila drugi tužbeni razlog kao da se odnosi na povredu dužnosti brižnog postupanja.

- 169 Stoga, na temelju sudske prakse navedene u točki 161. ove presude i s obzirom na činjenicu da je Komisija na raspravi pred Općim sudom istaknula prigovor nedopuštenosti tužbenog razloga koji se temelji na dužnosti brižnog postupanja, valja smatrati da se ni drugi tužbeni razlog iz točke 165. ove presude ni prvi tužbeni razlog ne mogu shvatiti kao da obuhvaćaju povredu dužnosti brižnog postupanja iz članka 1.d stavka 6. Pravilnika o osoblju.
- 170 U svjetlu tih uvodnih razmatranja valja ispitati jedini tužbeni razlog koji se temelji na nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju s obzirom na načela jednakog postupanja i zabrane diskriminacije na temelju dobi.
- 171 U tom pogledu, kada je riječ, kao prvo, o prigovoru nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju u dijelu u kojem se temelji na povredi načela jednakog postupanja kako je propisano u članku 20. Povelje i navedeno u članku 1.d Pravilnika o osoblju, valja uputiti na točke 139. do 156. ove presude i iz istih razloga odbiti taj prvi dio jedinog tužbenog razloga.
- 172 Kada je riječ, kao drugo, o prigovoru nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju u dijelu u kojem se temelji na povredi načela zabrane diskriminacije na temelju dobi kako je propisano u članku 21. stavku 1. Povelje i navedeno u članku 1.d Pravilnika o osoblju, na prvom mjestu valja podsjetiti, kao što je to navedeno u točki 146. ove presude, na to da su situacije iz članaka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju usporedive.
- 173 Na drugom mjestu valja istaknuti da je zakonodavac Unije, time što je u tim člancima 18. i 20. predvidio različita minimalna trajanja braka, uveo različito postupanje koje se neizravno temelji na dobi.
- 174 Naime, s jedne strane, kao što je to utvrđeno u točkama 99. i 154. ove presude, situacije obuhvaćene odredbama članaka 18. i 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju razlikuju se u pogledu datuma sklapanja braka s obzirom na to je li služba dužnosnika, kako proizlazi iz članka 47. Pravilnika o osoblju, prestala i, s druge strane, do takvog prestanka službe uglavnom dolazi, kao što to u biti proizlazi iz podudarajuće argumentacije stranaka, slijedom umirovljenja u smislu članka 52. Pravilnika o osoblju. Međutim, s obzirom na činjenicu da se tim člankom 52. u okviru njegove najšire primjene predviđa, kao što to osoba BT naglašava u svojoj replici pred Općim sudom, da se dužnosnici koji imaju pravo na starosnu mirovinu u smislu članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju mogu umiroviti u dobi od 58 do 70 godina, valja utvrditi da su bivši dužnosnici obuhvaćeni člankom 20. općenito sklopili brak u ranijoj dobi nego bivši dužnosnici obuhvaćeni člankom 18. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju.
- 175 Iz toga slijedi da se člankom 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, u vezi s člankom 18. tog priloga, uspostavlja različito postupanje koje se neizravno temelji na dobi dužnosnika, pri čemu se pojašnjava da činjenica da se dužnosnici na temelju članka 52. Pravilnika o osoblju mogu umiroviti i primati starosnu mirovinu s razlikom u dobi od 12 godina u najekstremnijim slučajevima nije dovoljna da se porekne da se to različito postupanje temelji na dobi (vidjeti u tom smislu presudu od 2. travnja 2020., Comune di Gesturi, C-670/18, EU:C:2020:272, t. 26. do 28.).
- 176 Na trećem mjestu, valja uputiti na točke 148. do 154. ove presude i iz istih razloga zaključiti, a da pritom nije potrebno ispitati cilj zaštite financijskih interesa Unije koji je Komisija istaknula u svojem odgovoru na repliku pred Općim sudom, da je različito postupanje koje se neizravno

temelji na dobi, uvedeno u članku 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, u skladu s načelom zabrane diskriminacije na temelju dobi kako je propisano u članku 21. stavku 1. Povelje i navedeno u članku 1.d Pravilnika o osoblju.

- 177 Stoga valja odbiti drugi dio jedinog tužbenog razloga, koji se temelji na nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju s obzirom na načelo zabrane diskriminacije na temelju dobi.
- 178 S obzirom na prethodna razmatranja, valja odbiti jedini tužbeni razlog koji se temelji na prigovoru nezakonitosti članka 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, a stoga i tužbu osobe BT u predmetu T-315/19.

O tužbi u predmetu T-442/17 RENV

- 179 Najprije valja podsjetiti na to da Sud treba konačno odlučiti o tužbi samo u okviru spora koji se pred njim vodi (presuda od 23. studenoga 2021., Vijeće/Hamas, C-833/19 P, EU:C:2021:950, t. 78. i navedena sudska praksa).
- 180 U prilog svojoj tužbi pred Općim sudom u predmetu T-442/17 RENV osoba RN istaknula je tri tužbena razloga. Budući da je Opći sud odbio prvi i treći tužbeni razlog u trećoj pobijanoj presudi i da osoba RN u okviru protužalbe nije osporavala osnovanost dijelova te presude posvećenih tim dvama tužbenim razlozima, ukidanjem navedene presude koje je izrekao Sud ne dovodi se u pitanje ta presuda u dijelu u kojem je Opći sud odbio navedene tužbene razloge. Naime, osoba RN mogla je podnijeti protužalbu kojom dovodi u pitanje to što je Opći sud odbio prvi i treći tužbeni razlog koji su istaknuti u prvostupanjskom postupku s obzirom na to da je člankom 178. stavkom 1. Poslovnika Suda propisano da je protužalbeni zahtjev usmjeren na potpuno ili djelomično ukidanje odluke Općeg suda, pri čemu doseg tog zahtjeva nije ograničen na odluku Općeg suda kako proizlazi iz njezine izreke, za razliku od članka 169. stavka 1. tog poslovnika, koji se odnosi na žalbeni zahtjev. U nedostatku takve protužalbe treća pobijana presuda stoga je postala pravomoćna u dijelu u kojem su prvi i treći tužbeni razlog odbijeni (vidjeti po analogiji presudu od 23. studenoga 2021., Vijeće/Hamas, C-833/19 P, EU:C:2021:950, t. 81. i 82. te navedenu sudska praksu).
- 181 Iz toga slijedi da Sud u okviru tužbe u predmetu T-442/17 RENV treba odlučiti samo o drugom tužbenom razlogu koji je osoba RN istaknula pred Općim sudom. U tom pogledu valja istaknuti da je Komisija pred Općim sudom osporavala dopuštenost tog tužbenog razloga. Međutim, taj prigovor nedopuštenosti valja odbiti iz istih razloga kao što su oni koje je Opći sud istaknuo u točkama 62. i 63. treće pobijane presude, koje Komisija usto nije osporavala u svojoj žalbi.
- 182 U svjetlu tih uvodnih razmatranja valja istaknuti da osoba RN svojim drugim tužbenim razlogom tvrdi da je članak 20. Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, u vezi s člankom 18. tog priloga, nezakonit jer se njime povređuju načela jednakog postupanja i zabrane diskriminacije na temelju dobi koja su propisana člankom 20. odnosno člankom 21. stavkom 1. Povelje i navedena u članku 1.d Pravilnika o osoblju, kao i načelo proporcionalnosti.
- 183 Komisija, koju podupire Parlament, osporava tu argumentaciju.
- 184 U tom pogledu valja uputiti na točke 171. do 176. ove presude i iz istih razloga odbiti drugi tužbeni razlog, a stoga i tužbu osobe RN u predmetu T-442/17 RENV.

Troškovi

- 185 U skladu s člankom 184. stavkom 2. Poslovnika Suda, kad je žalba osnovana i Sud sâm konačno odluči u sporu, Sud odlučuje o troškovima.
- 186 U skladu s člankom 138. stavkom 1. Poslovnika Suda, koji se na temelju njegova članka 184. stavka 1. primjenjuje na žalbeni postupak, osoba koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove.
- 187 Osobi VW, budući da nije uspjela u svojem tužbenom zahtjevu nakon prihvaćanja žalbi i da su Komisija i Vijeće podnijeli zahtjev da joj se naloži snošenje troškova, valja naložiti snošenje, osim vlastitih troškova, i troškova tih dviju institucija u prvostupanjskom postupku u predmetu T-243/18 te u ovim žalbenim postupcima u predmetima C-116/21 P i C-139/21 P.
- 188 Osobi BT, budući da nije uspjela u svojem tužbenom zahtjevu nakon prihvaćanja žalbi i da su Komisija i Vijeće podnijeli zahtjev da joj se naloži snošenje troškova, valja naložiti snošenje, osim vlastitih troškova, i troškova tih dviju institucija u prvostupanjskom postupku u predmetu T-315/19 te u ovim žalbenim postupcima u predmetima C-117/21 P i C-138/21 P.
- 189 Osobi RN, budući da nije uspjela u svojem tužbenom zahtjevu nakon prihvaćanja žalbe i da je Komisija podnijela zahtjev da joj se naloži snošenje troškova, valja naložiti snošenje, osim vlastitih troškova, i troškova Komisije u prvostupanjskom postupku u predmetima F-104/15 i T-442/17 RENV te u ovim žalbenim postupcima u predmetu C-118/21 P. Suprotno tomu, budući da Komisija nije podnijela zahtjev da se osobi RN naloži snošenje troškova u predmetu T-695/16 P, svakoj od tih stranaka valja naložiti snošenje vlastitih troškova u tom predmetu.
- 190 Člankom 184. stavkom 4. Poslovnika Suda predviđa se da se stranci koja je intervenirala u prvostupanjskom postupku, a nije sama podnijela žalbu, ne može naložiti snošenje troškova žalbenog postupka, osim ako je sudjelovala u pisanom ili usmenom dijelu tog postupka. Kad je takva stranka sudjelovala u postupku, Sud može odlučiti da sama snosi vlastite troškove.
- 191 U skladu s tim odredbama Parlament i AIACE International, intervenijenti u prvostupanjskim postupcima, koji su sudjelovali u postupku pred Sudom, snosit će vlastite troškove u svim predmetima u kojima su intervenirali u prvostupanjskim i u žalbenim postupcima uključujući, kada je riječ o Parlamentu, u predmetima F-104/15 i T-695/16 P.

Slijedom navedenog, Sud (treće vijeće) proglašava i presuđuje:

- 1. Ukidaju se presude Općeg suda Europske unije od 16. prosinca 2020., VW/Komisija (T-243/18, neobjavljena, EU:T:2020:619), od 16. prosinca 2020., BT/Komisija (T-315/19, neobjavljena, EU:T:2020:622) i od 16. prosinca 2020., RN/Komisija (T-442/17 RENV, EU:T:2020:618).**
- 2. Odbijaju se tužbe osobe VW u predmetu T-243/18, osobe BT u predmetu T-315/19 i osobe RN u predmetu T-442/17 RENV.**
- 3. Osobi VW nalaže se snošenje, osim vlastitih troškova, i troškova Europske komisije i Vijeća Europske unije, kako u predmetu T-243/18, tako i u predmetima C-116/21 P i C-139/21 P.**

- 4. Osobi BT nalaže se snošenje, osim vlastitih troškova, i troškova Europske komisije i Vijeća Europske unije, kako u predmetu T-315/19, tako i u predmetima C-117/21 P i C-138/21 P.**
- 5. Osobi RN nalaže se snošenje, osim vlastitih troškova, i troškova Europske komisije, kako u predmetima F-104/15 i T-442/17 RENV, tako i u predmetu C-118/21 P.**
- 6. Europskoj komisiji i osobi RN nalaže se snošenje vlastitih troškova u predmetu T-695/16 P.**
- 7. Europskom parlamentu i Međunarodnom udruženju bivših dužnosnika Europske unije (AIACE International) nalaže se snošenje vlastitih troškova u svim predmetima u kojima su intervenirali u prvostupanjskim i u žalbenim postupcima uključujući, kada je riječ o Europskom parlamentu, u predmetima F-104/15 i T-695/16 P.**

Potpisi